

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

Nika Dolar

Izseljensko pesništvo revije Meddobje
(1954–2010)

Diplomsko delo

Mentor: red. prof. dr. Miran Hladnik

Ljubljana, november 2012

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisana Nika Dolar izjavljam, da sem diplomsko nalogo z naslovom *Izseljensko pesništvo revije Meddobje (1954–2010)* napisala sama in le z navedenimi pripomočki ter da so vsa mesta v besedilu, ki druga dela navajajo dobesedno ali jih smiselno povzemajo, jasno označena kot prevzeta mesta z navedbo vira.

Ljubljana, november 2012

Nika Dolar

Povzetek

Problematika preseljevanja se drži slovenskega naroda že od vsega začetka njegovega obstoja. Ena zanimivejših slovenskih skupnosti v svetu je emigrantska skupnost v Argentini, ki je bila po drugi svetovni vojni prisiljena zapustiti domovino. Osrednje kulturno društvo slovenskih emigrantov s sedežem v Buenos Airesu, Slovenska kulturna akcija, je začelo leta 1954 izdajati revijo *Meddobje*, v kateri so objavljali svoja dela številni slovenski izseljenski pesniki in pisatelji. V svojih pesmih opisujejo vojne in poveljne dogodke, prisilen beg iz domovine, naselitev v tujem okolju, dela pa prevevata nikoli preseženo hrepenenje po domovini in vera, ki je dajala tem ljudem upanje v lepšo prihodnost in jim omogočila obstanek v še tako ekstremnih okoliščinah. Slovenska politična emigracija se od prejšnjih valov slovenskih izseljencev razlikuje po visoki stopnji izobraženosti. Njihovo poznavanje literarnih sredstev in tehnik je bistveno večje kot pri generacijah poprej, literarna vrednost njihovih del pa na veliko višjem nivoju. Čeprav je slovenska izseljenska literarna žetev na prvi pogled odraz moške volje, se v zadnjih nekaj desetletjih vedno intenzivneje odraža tudi ženska literarna ustvarjalnost. Nadaljevanje pesniške tradicije med slovenskimi izseljenci je zaznamovala povečana raba španskega jezika. Čeprav trenutni rezultati še niso povsem v prid španščini, pa nas lahko za prihodnost slovenskega jezika med slovenskimi izseljenci v Argentini upravičeno skrbi.

Resumen

El tema de la migración es el caso de la nación eslovena desde el primer momento de su existencia. Una de las comunidades eslovenas más interesantes en el mundo es comunidad en Argentina que fue obligada a abandonar su tierra natal después de la Segunda Guerra Mundial. La sociedad cultural central de los emigrantes eslovenos con sede en Buenos Aires, Slovenska kulturna akcija, comenzó a publicar la revista *Meddobje* en 1954. En ella publican sus obras numerosos poetas y escritores eslovenos emigrados. En sus poemas describen los acontecimientos de la guerra y la posguerra, la huida forzada de su patria, un contorno extranjero, sus obras reflejan anhelo por la patria que nunca podía superarse, y la fe que dio al pueblo la esperanza en un futuro mejor y que les permitió sobrevivir incluso en las circunstancias más extremas. La emigración política eslovena se distingue de las anteriores olas de emigrantes eslovenos por un nivel de educación muy alto. Su conocimiento de técnicas y recursos literarios es significativamente mayor que el de las generaciones anteriores y la calidad literaria de su obra se encuentra en un nivel mucho más alto. A primera vista

parece que son los hombres quienes prevalecen en el campo literario esloveno de emigrantes, pero en las últimas décadas se refleja intensamente la creación literaria femenina. La continuación de la tradición poética de emigrantes eslovenos se caracterizó por un aumento del uso de la lengua española. Aunque los resultados actuales no son totalmente a favor de español, todavía podemos estar preocupados por el futuro de la lengua eslovena en Argentina.

KAZALO

1 Uvod	1
2 Naselitev Slovencev v Argentini	3
2.1 Prihod v Argentino	5
2.2 Slovenska politična emigracija (SPE)	6
2.3 Povojna emigracija v drugih izseljenskih in zdomskih deželah	8
3 Slovenska izseljenska književnost v Argentini	8
4 Slovenska kulturna akcija (SKA)	10
5 Predstavitev revije <i>Meddobje</i>	12
6 Analiza pesniških prispevkov	14
6.1 Avtorji poezije v reviji <i>Meddobje</i>	15
6.1.1 Izbrani avtorji in število njihovih pesniških prispevkov	15
6.1.2 Izobrazba slovenskih izseljenskih pesnikov	23
6.2 Temeljne značilnosti izseljenske poezije v reviji <i>Meddobje</i>	25
6.2.1 Vera	26
6.2.2 Domotožje	31
6.3 Zastopanost slovenskih izseljenskih pesnikov po državah	36
6.4 Delež avtoric poezije v primerjavi z avtorji	38
6.5 Razmerje med deležem slovenskega in španskega jezika	40
7 Sklep	43
8 Literatura	45
9 Seznam grafov	48

*»Smo izseljenci iz svoje rodne, izvirne domovine in naseljenci v drugih deželah. Nismo iskali tega malo zavidljivega položaja, a ko smo „padli“ vanj, nam ne ostane drugega, kot da ga sprejmemo, kakor pravijo temu dušeslovci. To je, da v tem položaju, ki je naš tu in sedaj, skušamo čim boljše opraviti svojo nalogo, doseči čim boljše dosegljivo človeško popolnost mi sami in pomagati do nje tudi drugim, zlasti mladini.«
(Vinko Brumen)*

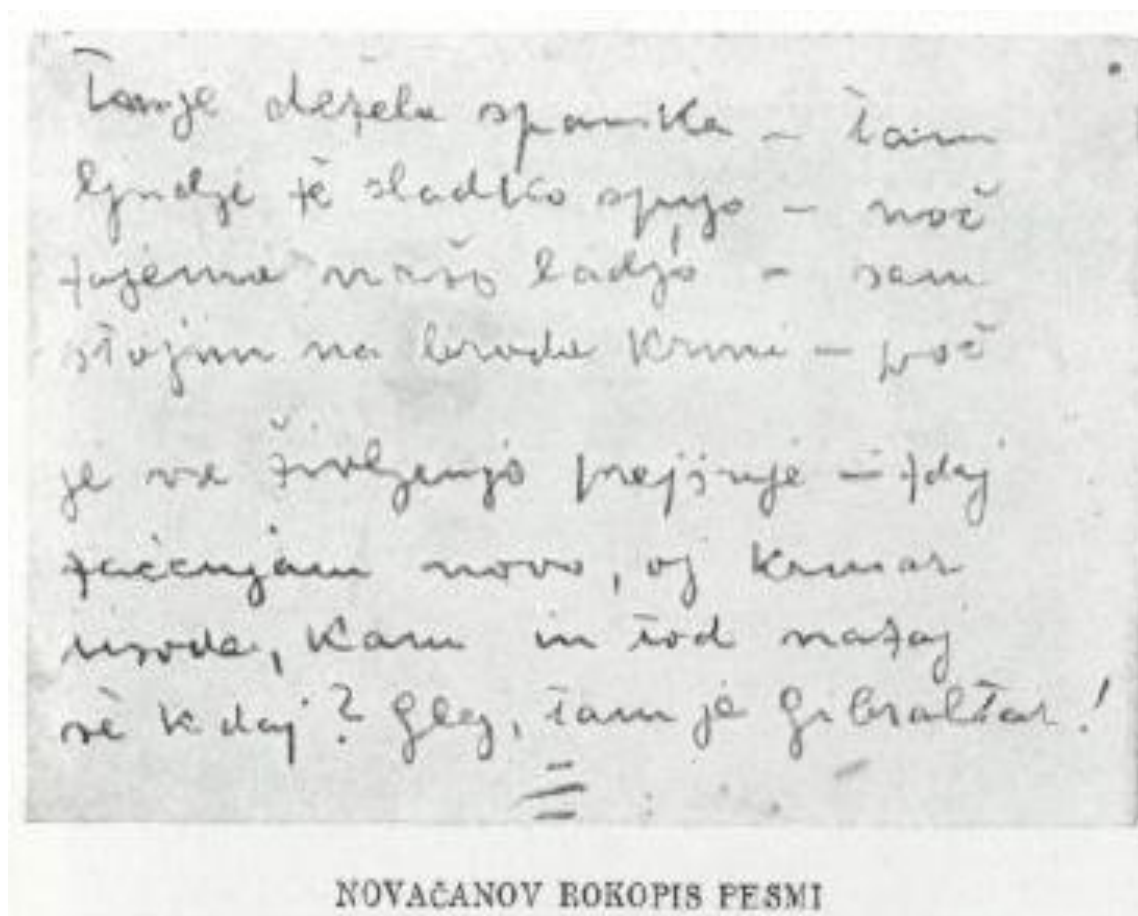
1 Uvod

Slovenska politična emigracija in slovensko izseljenstvo nasploh predstavljata v našem zgodovinskem in kulturnem okolju svojevrsten fenomen. Kljub težkim življenjskim razmeram, veliki duševni in eksistencialni stiski se jim je po prihodu v novo domovino uspelo razmeroma hitro prilagoditi in začeti novo življenje. Slovenski izseljenci, ki so prišli po drugi svetovni vojni v Argentino, so kmalu ustanovili več kulturnih društev, slovenskih osnovnih šol, začeli so izdajati časopise in revije ter začeli z založniško dejavnostjo. Njihov trud, ogromna volja in želja po povezanosti z vsem slovenskim je tako obrodila mnogo pomembnih sadov, med drugim revijo *Meddobje*, s katero se bomo v tej diplomski nalogi tudi podrobneje seznanili.

V svojem diplomskem delu se bom ukvarjala s poezijo, ki so jo izseljenski pesniki objavili v buenosaireški reviji, ki so jo poimenovali *Meddobje* oz. v španščini *Entresiglo*. Revija je začela izhajati pod okriljem Slovenske kulturne akcije že leta 1954. Obravnavala in upoštevala bom pesniška dela, ki so izšla v 44 letnikih revije vse do leta 2010. Avtorji pesmi so svoja dela pošiljali iz različnih delov sveta, večinoma iz Južne ali Severne Amerike, Avstralije, evropskih držav, nekateri pa celo iz Japonske in Indije.

Diplomsko delo je sestavljeno iz teoretičnega in praktičnega dela. V teoretičnem delu bom najprej na kratko predstavila, kdaj in zakaj so se večje skupine slovenskih ljudi podale v izseljenstvo, kakšen je bil njihov prihod v novo domovino Argentino ter kdo so pravzaprav bili slovenski emigranti. V nadaljevanju bom poskušala povzeti glavne smernice literarnega ustvarjanja Slovencev v Argentini, opisala nastanek Slovenske kulturne akcije (SKA) kot osrednjega kulturnega društva slovenskih emigrantov s sedežem v Buenos Airesu ter predstavila revijo *Meddobje*, ki je pod okriljem SKA tudi izhajala.

V drugem, praktičnem delu diplomske naloge bom na kratko predstavila avtorje objavljenih pesniških prispevkov, ugotavljala, kdo je prispeval največ pesmi ter kakšna je bila izobrazba pesnikov. Opisala bom temeljne značilnosti izseljenske poezije in literature nasploh ter se malo dlje časa pomudila pri med izseljenci zelo razširjenih tematikah vere in domotožja. Preverila bom zastopanost slovenskih izseljenskih pesnikov po državah, v katerih so se naselili po odhodu iz domovine, prikazala delež avtoric v primerjavi z avtorji ter predstavila razmerje med rabo španskega in slovenskega jezika v poeziji skozi vsa leta izhajanja revije *Meddobje*. Diplomsko delo bom zaključila s sklepom, kjer bom na podlagi preučene literature in poezije v omenjeni reviji podala svoje končne ugotovitve.

Vir: *Meddobje*, 1954, letnik 1 (str. 40/III).

2 Naselitev Slovencev v Argentini

Raziskave so pokazale, da so se začeli Slovenci v Argentino preseljevati že zelo zgodaj in ne šele po vojni, kot bi marsikdo predvideval. Tako naj bi se že leta 1878 tja preselilo kakšnih petdeset slovenskih družin. Vzrok je bil ta, da je takrat argentinska vlada zaprosila dunajsko za pomoč pri kultiviranju pampe, natančneje pokrajine Formosa na meji med Argentino in Paragvajem, ljudje, ki naj bi se tja preselili kot Avstrijci, pa so bili večinoma slovenskega porekla. Večina teh družin je bila doma iz okolice Doberdoba, Cerovega, Tolmina in Števerjana. Naselili naj bi se v Formosi, argentinska vlada pa bi jim nudila začetno pomoč. A tja se je naselilo samo nekaj družin, druge pa se v tej oddaljeni in nevarni pokrajini niso upale naseliti in so se raje ustalile drugje. Večina, ki si je želela boljše zemlje in pogojev za kmetovanje, se je naselila južneje v provinci Entre Ríos, ki meji na Urugvaj, v Cerrito (Paraná) in v Lucas Gonzáles (Nogoyá), nekateri pa so ostali v Buenos Airesu. Po besedah Kremžar-Rožančeve (1990: 259–66) je bila večina od njih nepismenih, prav tako tudi njihovi otroci, saj je bila v vsem okraju takrat le ena šola, in sicer v glavnem mestu. Večina slovenskih izseljencev, ki se je naselila v Formosi, so bili posestniki. Ukvarjali so se z živinorejo in sadjarstvom. Prave skupnosti niso tvorili, saj skupnih institucij niso ustvarili, izvirne navade pa so negovali samo v družinskem krogu, ker jim je oblast tedaj prepovedovala uporabo materinščine in ohranjanje običajev, da bi se njihovi otroci hitro prilagodili novim razmeram. Bilo je že skoraj gotovo, da so sledovi za temi družinami popolnoma izginili, saj naj bi se zlele s tamkajšnjim prebivalstvom, a na naše veliko veselje so njihovi potomci po mnogih preprekah in prepovedih uspeli ustanoviti Slovensko društvo Triglav v Entre Ríosu, katerim so se priključili tudi potomci druge generacije slovenskih priseljencev.

Drugi, večji val je prišel v Argentino po prvi svetovni vojni, torej v dvajsetih letih dvajsetega stoletja. Tukaj gre za prvo množično izseljevanje Slovencev v Južno Ameriko. Ocene so pokazale, da naj bi šlo za približno 25 tisoč ljudi, večinoma Slovencev, ki so po vojni leta 1918 zaradi rapalske pogodbe prišli pod italijansko oblast in so se bili zaradi raznarodovalnega pritiska italijanskih fašističnih oblasti prisiljeni izseljevati. Poleg političnega je bil v teh letih odločilen še ekonomski vzrok preseljevanja, saj je ravno takrat nastopila velika gospodarska kriza, ki je že tako uboge primorske kmete še bolj prizadela. Nekaj ljudi je prišlo tudi iz Prekmurja in Bele krajine. Socialno so ta val sestavljali mlajši kmetje in delavci z izrazito protifašistično usmeritvijo, ki so s pomočjo takrat še

jugoslovanske ambasade in nekaterih duhovnikov razvili dokaj razgibano družabno življenje. Poleg šole in tiskarne so imeli še svoje časopisje (pomembno vlogo osrednjega glasila slovenske izseljenske skupnosti je imela verska in kulturna revija *Duhovno življenje*, 1934) in društveno dejavnost. (Pogačnik, 1972: 18)

Zaradi takratnih zgodovinskih in političnih okoliščin je po drugi svetovni vojni v Argentino pripotoval še tretji val slovenskih izseljencev. Sestavljali so jih civilni in vojaški begunci predvsem iz vrst domobrancev ter izgnanci, ideološki nasprotniki komunizma. Mnogi so se znašli v nasprotnem taboru in so po zmagi Osvobodilne fronte prostovoljno zapustili domovino. Bilo jih je okoli šest tisoč in za razliko od prejšnjega je ta val poleg obrtnikov in kmetov sestavljala skoraj tretjina ljudi z visokošolsko izobrazbo, kar kaže popolnoma drugačno socialno in izobrazbeno strukturo. To je bila kar velika skupina kulturnih, političnih in znanstvenih delavcev, ki so s svojim delom začeli že v taboriščih v Avstriji in Italiji ter z njim nadaljevali v Argentini. Tako so že v taboriščih izhajali različni listi, kot so *Demokratična Slovenija*, *Domovina*, *Slovenec*, *Za lepšo bodočnost*, *Begunček* in mnogi drugi. Kar nekaj je tudi takšnih, ki so v času življenja v taborišču študirali na univerzi v Avstriji oz. Italiji. Ko so se naselili v glavnem mestu Argentine, Buenos Airesu, se je njihovo že prej organizirano kulturno življenje močno razmahnilo. (Glušič, 1998: 274)

Stika s prejšnjim valom Slovencev in tudi z domovino takrat niso imeli, so se pa v novem okolju kljub napornemu začetnemu prilagajanju in težkim pogojem dobro znašli. Samo nekaj let po prihodu so pokupili tisoč parcel in si zgradili približno petsto lastnih hiš. Ob koncu sedemdesetih let so se lahko pohvalili s petnajstimi šolami z okoli sedemsto učenci, z dopolnilno srednjo šolo, v okviru ukrajinske univerze pa so na filozofski fakulteti organizirali slovenski oddelek. Odprli so dvanajst kulturnih domov, za laične poklice izšolali nad sto študentov, na argentinskih univerzah pa je poučevalo in še vedno poučuje kar nekaj priznanih profesorjev slovenskega rodu. Ta val je uspešno organiziral novo slovensko skupnost, ki je v novo okolje vnesla slovensko tradicijo in združila domačo slovensko kulturo z argentinsko. (Pogačnik, 1972: 18–20)

Med pomembnejšimi organizacijami kulturnega delovanja sta Društvo Slovencev in malo kasneje nastala Svobodna Slovenija, ki je leta 1949 začela z izdajanjem *Koledarja Svobodne Slovenije*. Sledil je nastanek Slovenske kulturne akcije (SKA), v okviru katere je *Koledar* od leta 1955–75 izhajal pod imenom *Zbornik Svobodne Slovenije*. Ta je postal osrednja kulturna

in znanstvena publikacija, v kateri se je zbralo bogato zgodovinsko in literarno gradivo o življenju generacije, ki je ves čas ostala zvesta sebi in svojim nazorom, kar se lepo kaže tudi v omenjenem literarnem ustvarjanju. (Glušič, 1998: 275)

Nekateri potomci teh ljudi še naprej vztrajno in domoljubno gojijo slovensko kulturo, vendar jim, kot pravi predstavnik zdomstva Vinko Brumen, ta počasi usiha: "Ob vsej organiziranosti je naše občestveno življenje vedno revnejše, plitvejše in votlejše. Zato je tako malo privlačno, zlasti še za mladino, ki nam tudi zaradi tega uhaja." (Pogačnik, 1972: 20)

2.1 Prihod v Argentino

Argentina je druga največja država v Južni Ameriki in velja zaradi svoje odprtosti do tujcev in velikega števila različnih evropskih priseljencev za najbolj »evropsko« državo južne celine. Za prihod večtisočglave begunske skupnosti v Argentino je imel največ zaslug duhovnik Janez Hladnik. Na obisku pri takratnem predsedniku Juanu Domingu Perónu je pojasnil namen slovenske politične emigracije in željo, da bi sprejeli večje število priseljencev. Perón je bil pripravljen sprejeti v državo deset tisoč beguncev, ki naj bi se naselili v notranjost države. Kmalu po njihovem prihodu v Argentino je bilo ustanovljeno Društvo Slovencev (leta 1959 se je preimenovalo v Zedinjeno Slovenijo), ki je imelo za eno izmed najpomembnejših nalog organizacijo prihoda novih skupin Slovencev iz avstrijskih in italijanskih begunskih taborišč. Teh je prišlo čez pet tisoč in začeli so se ukvarjati z vprašanjem, kam naj naselijo toliko rojakov. Prva prava možnost se je pokazala v Mendozi, kamor je odšlo okoli tristo ljudi, kar nekaj se jih je zaradi gorskega okolja in možnosti za razvoj turizma odločilo za Bariloche, v Mar del Plata, Miramaru in Chapadmalalu pa so nastajale slovenske delavske kolonije. Precej se jih je naselilo v univerzitetnem mestu Córdoba, v manjših skupinah pa so se razkropili v kraje Misiones, Santa Fe, Formoso in celo v najjužnejše mesto na svetu na Ognjeni zemlji.

Osrednja ustanova slovenskih izseljencev je bil najprej dom »Martinc« v ulici Víctor Martínez, kjer je duhovnik Hladnik našel nove prostore za srečanja Kluba slovenskih beguncev. Tam so delovala tudi ostala društva, vse dobrodelne in verske organizacije, uredništva verske revije *Duhovno življenje*, tednika *Svobodne Slovenije* in *Oznanil* ter pisarne drugih pomembnih ljudi. Po mnenju *Svobodne Slovenije* je to protikomunistično središče

idejno temeljilo na dveh trdnih in neporušljivih temeljih slovenstva in krščanstva. Združevalo je Slovence vseh starosti, poklicev in nazorov, ki so imeli željo zahajati tja, le komunisti niso bili dobrodošli. Društvo Slovencev je v letu 1948 vzelo v najem veliko hišo v središču Buenos Airesa, ki se je nahajala v ulici Ramón Falcón in je v lasti Slovencev še danes. Vanjo se je naselilo 16 slovenskih družin, kar je pomenilo okoli 80 družinskih članov. Hišo in zemljišče je leta 1954 kupilo slovensko dušno pastirstvo pod vodstvom Antona Oreharja.

Poleg te hiše so odprli še več slovenskih domov v Buenos Airesu in nekaj tudi po ostalih krajih te velike države. Med domovi v Buenos Airesu je med najbolj priljubljenimi Naš dom v San Justu, ki je bil odprt oktobra 1956. Slovi po izredni zborovski ustvarjalnosti, družabnosti in odprtosti. Na njihovih številnih prireditvah se je veliko plesalo in to skupnost naj bi obiskal skoraj vsak posameznik ali skupina, ki je bila kdaj na obisku v Argentini. Slovenske skupnosti imajo v Buenos Airesu v lasti še Slovenski dom v San Martínu, Slomškov dom Ramos Mejía, katerega skupnost je med najštevilnejšimi, Hladnikov dom v Slovenski vasi, Slovenska domova Berazategui in Carapachay, Slovensko zavetišče Rožmanov dom in Dom sv. Vincencija za ostarele v Slovenski vasi. Slovenski dom imajo tudi v Mendози, kjer je njihov planinski odsek postavil tudi gorsko kočo v Andih. V Moronu se nahaja Slovenska pristava, ki je s kar 3.000 m² odlična lokacija za športne dejavnosti in kulturne prireditve. Slovenski domovi so tudi v Córdobi, Miramaru in v Barilochah. (Žigon, 2001: 70–86)

2.2 Slovenska politična emigracija (SPE)

Slovenska politična emigracija (v nadaljevanju SPE) je skupnost Slovencev, živečih v tujini, pri kateri je nasprotovanje zoper režim povzročilo njen odhod iz domovine. Kot skupnost se je oblikovala že pred prihodom v Argentino, ko so kot domobranci ali drugi nasprotniki partizanske vojske oziroma komunizma leta 1945 z družinami pobegnili večinoma na Koroško, pa tudi v Italijo. Del skupine so iz begunskega taborišča v Vetrinju vrnili v Jugoslavijo, drugi pa so ostali po podobnih taboriščih v Avstriji in Italiji. Doletela jih je skorajda enotna usoda, za večino se je pot nadaljevala v letih 1947–49 v čezoceanske države Avstralijo, Kanado, ZDA in Argentino.

Da se je podoba SPE tako ohranila v času, so po mnenju Zvoneta Žigona (2001: 157–64) odločilni naslednji dejavniki:

- notranja organiziranost in trdnost strukture,
- časovna in prostorska strnjenost preselitve in naselitve,
- izobrazbena struktura populacije,
- stopnja introvertiranosti skupnosti, pogojena z različnostjo, superiornostjo oziroma inferiornostjo večinske kulture,
- imigracijska politika države vselitve.

Notranja organiziranost se je oblikovala že v begunskih taboriščih v Evropi, dokončno pa se je izoblikovala v prvih letih po prihodu v novo domovino. Skozi desetletja se je prilagajala razmeram in se sčasoma še izpopolnjevala in nadgrajevala. O organiziranosti slovenskih izseljencev v Argentini pa bi težko govorili, če ne bi prišlo do skoraj istočasnega prihoda in dokaj strnjene naselitve. Tudi kulture, šolstva in verskega življenja ne bi bilo na tako visokem nivoju, če ne bi bila kar četrtnina članov izseljenske skupnosti izobražencev, med njimi je bilo tudi okoli 80 duhovnikov. Popolnoma nemoteno delovanje in negovanje lastnih etničnih tradicij je slovenski in številnim drugim etničnim skupnostim omogočil kulturni pluralizem družbe, ki se je kazal tudi v politiki argentinske države. Pomembno je bilo dejstvo, da je Argentina sprejela pod svoje okrilje vse ljudi, ne glede na starost, spol, zmožnost za delo, zdravstveno stanje itd. To je bilo v prid tudi slovenskim družinam, saj so lahko otroci ostali doma s starimi starši in tako se je podaljšala socializacija v slovenskem okolju vse do odhoda v šolo, kar je bilo pri ohranjanju slovenske identitete najmlajših odločilnega pomena.

SPE vsebuje komponente, ki so skupnosti več kot petdeset let zadoščale, da je ohranila svojo prvotno etnično in politično identiteto v tako visoki meri, da jo lahko označimo kot posebnost ali fenomen. Za SPE velja, da je ves čas vpeta v življenje večinske družbe, saj sodeluje tako v njenem političnem, gospodarskem, kulturnem kot tudi socialnem življenju. A do sprememb je prišlo ob menjavi generacij v izseljenski skupnosti in ob spremembah v matični domovini, ko se je spremenil politični sistem in je prišlo tudi do državne osamosvojitve. »Mit vrnitve« je tako rekoč izginil, saj ni bilo več ovir za vrnitev v domovino. Delovanje skupnosti, ki je bilo v prejšnjih obdobjih pretežno ideološke narave, je danes le še na ravni strankarsko-političnega angažiranja v slovenski politiki, pa še za to je interes majhen in prisoten predvsem pri pripadnikih prve generacije izseljencev. (Žigon, 2001: 172–80) Nadaljnji razvoj SPE in njena analiza pa predstavljata že novo obsežno temo, ki je za namen te diplomske naloge preobsežna in bi bila primerna za samostojno obravnavo.

2.3 Povojna emigracija v drugih izseljenskih in zdomskih deželah

Poleg skupnosti Slovencev v Argentini in nekaterih drugih državah Južne Amerike so izrazito narodnostno zgoščene in kulturno delujoče skupnosti še v Združenih državah Amerike, kjer najdemo tudi najstarejše slovenske izseljence. Najgostejše so naseljeni v Ohio in Clevelandu. Drugo pomembno središče je v Kanadi z organizacijskim sedežem v Torontu ter tretje v Avstraliji, kjer so izseljenci zelo razpršeno poseljeni zaradi danih geografskih značilnosti. (Glušič, 1998: 273) Pomemben delež pripadnikov povejne emigracije se je iz taborišč ali neposredno iz domovine umaknil v evropsko zdomstvo v Italijo (Trst, Rim), Avstrijo (Dunaj), Nemčijo, Belgijo in verjetno še v katero drugo evropsko državo.

3 Slovenska izseljenska književnost v Argentini

Slovenska izseljenska književnost obsega literarna dela slovenskih izseljencev, ki so napisana v slovenskem jeziku. Je ožji pojem od književnosti slovenskih izseljencev, saj slednji zajema tudi njihova literarna dela v drugih jezikih. Slovensko izseljensko književnost lahko razvrščamo glede na specifiko njenih najpogostejših tematik, motivov, značilnih literarnih oblik, izraznih sredstev itd. Od matične književnosti v domovini se lahko opazno razlikuje, saj je večkrat od nje izolirana. Ta navezanost ali izoliranost pa vplivata na stopnjo njune primerljivosti. Avtorji izseljenske književnosti ustvarjajo izven matične domovine, kar jim je posledično dolgo časa prinašalo podrejen položaj v primerjavi s tistimi, ki ustvarjajo v domovini Sloveniji.

Literarno delo slovenskih izseljencev sega kar nekaj stoletij nazaj, ko so že v 17. in 18. stoletju misijonarji v različnih glasilih objavljali pisma v latinskem in nemškem jeziku. Napisana v slovenščini so se pojavila nekje v štiridesetih letih 19. stoletja predvsem v *Zgodnji danici*, razmahnile pa so se tudi druge literarne zvrsti, zlasti potopisi, biografije in avtobiografije, poučna verska dela, polemična besedila, poljudnoznanstvena dela in seveda tudi poezija. (Žitnik, 2001: 79)

Središče kulturnega in književnega ustvarjanja Slovencev, ki živijo v Argentini, je glavno mesto Buenos Aires. V prvih letih naseljevanja v novi domovini so začetnike SKA spodbujali, da so prevajali slovenska dela v španščino in obratno. Tine Debeljak je takrat prevedel argentinski ep Joséja Hernándezza *Martín Fierro*, ki velja za enega izmed najboljših prevodov.

Prevajanje še vedno služi in bo tudi v prihodnje služilo kot pomemben most med obema kulturama, upoštevati pa je treba tudi dejstvo, da mlajše generacije, ki predstavljajo potomce slovenskih priseljencev, v veliki večini ne govorijo več slovenskega jezika ali ga le še razumejo. Prevajanje je tako eden izmed poglobitvenih načinov, kako premostiti ta 'prepada' med enimi in drugimi.

Ob obsežnem in raznovrstnem gradivu slovenske izseljenske književnosti v Argentini nam je na voljo veliko različnih pogledov in interpretacij. Umetniška beseda je avtorjem na začetku pomenila tolažbo, obenem pa tudi obsojanje in tožbo. Vsa ta občutja so posledica zgodovinskih dogodkov, ki so pomembno vplivali na usodo ljudi. Zaradi tega je predvsem v poeziji vera predstavljena kot neke vrste vodnica, ki jim je bila v tolažbo. Prve povojne pesmi so izražale veliko bolečino, ki se je z begunci vred razpršila po svetu, na njeno mesto pa je stopilo izražanje življenjske stiske vsakega posameznika.

Tukaj se je slovenska izseljenska književnost razdelila v dva poglobitvena pisateljska tokova, ki ju je Helga Glušič (1992: 8–11) poimenovala **tok pričevanja** in **tok ustvarjanja**.

V toku pričevanja je pisatelj hotel zabeležiti dogodke za prihodnje generacije. Ta tok je pomemben zaradi svoje dokumentirane reportažnosti, spominske verodostojnosti in idejne posebnosti. Poudarja vrednote SPE in ohranja močan spomin na travmatično doživetje vojne in povojnih dogodkov. Pogosti so tudi motivi Argentine in opisi Buenos Airesa, pričevanjski tok pa ima funkcijo tolažbe in spodbude.

V toku ustvarjanja so se oblikovala prepričljiva umetniška besedila, ki težijo k preseganju utesnjujoče resničnosti in kolektivnega spomina. Ustvariti želijo literarno podobo po meri svoje fantazije in navdiha. Tok umetniškega ustvarjanja je pomemben zaradi svojega inovativnega iskanja v smislu oblikovanja in stilne naravnosti, predvsem pa v bogastvu življenjskih zgodb, raznolikih podob sveta in presenetljivih tematik, kar do tedaj še ni bilo v navadi. Veliko vlogo pri vsem tem ima seveda naselitev v novo okolje, kar se kaže tako v novih človeških odnosih, sanjah in vizijah ljudi kot tudi v literarnih podobah novih pokrajin. Ljudje so morali podobe iz svoje preteklosti združiti s podobami novega sveta.

V Argentini so slovenski priseljenci kmalu po prihodu ustanovili osrednje periodične publikacije, ki so pomenile nekakšen temelj slovenski literaturi in kulturi ter še danes

predstavljajo pomemben vir pri literarnozgodovinskih raziskavah na področju izseljenske tematike. Najpomembnejši osrednji publikaciji sta zagotovo *Koledar Svobodne Slovenije* (kasneje *Zbornik Svobodne Slovenije*) in revija *Meddobje*, v kateri sodelujejo izseljenski avtorji iz najrazličnejših delov sveta. Revija *Meddobje* je kmalu po svoji ustanovitvi leta 1954 začela izdajati Slovenska kulturna akcija (SKA) kot osrednja kulturna ustanova, njena aktivna založniška dejavnost pa je pripomogla tudi k individualni uveljavitvi posameznih izseljenskih piscev. Na tem mestu bi izpostavila takrat najpomembnejše literarne ustvarjalce, ki imajo veliko zaslug tudi kot pesniki in soustvarjalci revije *Meddobje*. To so Tine Debeljak, France Papež, Vinko Žitnik, Tine Debeljak mlajši ter Vinko in Tone Rode.

O pomenu literarnega izražanja prve povojne generacije slovenskih političnih emigrantov je Jože Pogačnik (1972b: 71) zapisal: »‘Kulturna akcija’, kakor so poimenovali razseljenci svojo poglavitno založniško ustanovo, se je naslonila na ustvarjalnost, ki naj bi jih potrjevala in ohranjala. Miselnost slovenskega kulturnega izročila se je znova razkrila kot uporabno sredstvo; književnost je postala izpoved subjekta, nosilec dejanja in tvorec zgodovine.« Njihovo literarno snovanje pa se je že v nekaj letih, tako z vidika književnih zvrsti in vrst kot idejnih nasprotij, tematske širine in velikega razpona v literarnoestetski dognanosti, razvilo v presenetljivo kompleksen in celovit literarni sistem. (Žitnik Serafin, 2010)

4 Slovenska kulturna akcija (SKA)

Slovenska kulturna akcija (v nadaljevanju SKA) je osrednje kulturno društvo slovenskih emigrantov s sedežem v Buenos Airesu, ki je nastalo po drugi svetovni vojni. Na ustanovnem sestanku 20. februarja 1954 so določili, da je SKA organizacija zamejskih in zdomskih kulturnih delavcev, ki žele z ustvarjalnim delom pomagati pri ustvarjanju in širjenju predvsem slovenskih kulturnih vrednot. Pomembna je kot kulturna ustanova politične emigracije, pri kateri je sodelovala večina pomembnih emigrantskih razumnikov, ki so udeleženi besede, misli in politično prakso. Njihov namen je bil tudi nadaljevati katoliško kulturno tradicijo, ki je bila v domovini nasilno pretrgana.

Pobudo za ustanovitev sta dala esejist Ruda Jurčec in lazarist Ladislav Lenček. Ostali ustanovni člani so bili teolog in filozof Ignacij Lenček, akademski kipar France Ahčin, umetnostni zgodovinar Marjan Marolt, slavist Alojzij Geržinič, gledališčnika Marjan

Willenpart in Nikolaj Jeločnik, dirigent Julij Savelli, pisatelj Jože Krivec ter France Glavač. V prvih letih delovanja so se jim pridružili še slavist Tine Debeljak, pisatelj Zorko Simčič, književnik Stanko Kociper, filozof Milan Komar, pedagog Vinko Brumen ter nekateri neargentinski člani iz Rima, Trsta, ZDA, Tokia, Indije in Kanade. Do danes je imela SKA več kot 150 članov, razsejanih po skoraj vsem svetu, ki jih družijo isti cilji in prepričanja. (Rot, 1994: 7–15)

SKA se je rodila preko neke vrste kulturne revolucije. Društvo so ustanovili, saj so menili, da mora biti kulturnik svoboden in ne sme spadati pod nobeno politično strukturo. Ljudje, čeprav različnih estetskih in ideoloških nazorov, so si želeli enak cilj – svobodnejšo in bolj demokratično Slovenijo, kjer bi bilo prostora za vsako kulturno in duhovno smer. Kulturniki so hoteli kot člani politične emigracije delovati neodvisno, tudi SKA je ob ustanovitvi nastopila kot popolnoma svobodna in neopredeljena ustanova, ki ji je bil edini cilj krščanski pogled na svet, pripadnost politični emigraciji in čim višja kakovost kulturnega ustvarjanja.

A pojavila se je neenotnost zaradi izhodišč, ki niso bila vsem jasna. Nekaterim vse prej opisano ni bilo dovolj in so hoteli, da se ustanova tudi politično, tj. strankarsko opredeli. Zaradi neopredeljenosti so bili zadržani in sumničavi, nekateri so ji tudi javno nasprotovali. Kriza SKA se je pojavila leta 1969 kot nesoglasje med manjšino, ki sta jo predstavljala Ruda Jurčec in Alojzij Geržinič, in ostalo večino. Manjšina (predvsem Jurčec) je zagovarjala stališče, da se mora SKA izrecno opredeliti za protikomunistično ustanovo in prevzeti politično nalogo. Ostali so zagovarjali zmernejša stališča. Zaradi nesoglasja je Jurčec odšel. Delo so nadaljevali Tine Debeljak, Ladislav Lenček, France Papež in drugi. V 70. letih je ponovno oživela založba, razširil se je krog sodelavcev, redno sta izhajali reviji *Meddobje* in *Glas SKA*. (Mislej, 1997: 409)

SKA naj bi združila in pritegnila mlade v izseljenstvu, zamejstvu in tudi v domovini. Čeprav je delo kulturne akcije zraslo iz etičnih temeljev krščanstva, pa bi se morali vsi naučiti dejstva živeti in delati skupno ne glede na prepričanja. Umetnost bi se morala iz ideologij in nazorov samo roditi ter biti le umetnost, kar je sodelujočim v SKA kasneje tudi uspelo. Delo je bilo težaško, večinoma je potekalo v večernih urah, a Slovenci, ki so sodelovali, so ustvarili veliko in neverjetno pripomogli k širjenju in ohranjanju slovenske kulture. Delo je bilo prostovoljno in praviloma brez honorarjev.

Poleg objavljanja knjig, prirejanja kulturnih večerov, gledaliških predstav in likovnih razstav je njihovo osrednje poslanstvo pripravljanje revije *Meddobje*. Z njo naj bi k sodelovanju pritegnili čim več slovenskih kulturnih in znanstvenih delavcev po svetu ter tako vzbudili več zanimanja za slovenske kulturne in znanstvene dosežke, ki bi Slovence po vsem svetu povezali in jim dali občutek pripadnosti in enotnosti. SKA po prvotnem modelu še danes sestavlja več odsekov (literarni, likovni, glasbeni, prirodoslovno-znanstveni, glasbeni, gledališki, družbeni, filozofski, zgodovinski in teološki).

V Buenos Airesu je ostala glavnina slovenskih intelektualcev, ki so ustanovili SKA. To so dr. Tine Debeljak, prof. Alojzij Geržinič, dr. Ruda Jurčec, pisatelj Zorko Simčič, dr. Jože Krivec, pisatelj France Papež, dr. Vinko Brumen, dr. Ignacij Lenček, slikarka Bara Remec ... Število članov v SKA se je povečalo, saj jih je danes že čez dvesto. Redne seje imajo vsak mesec in pol, na mesec pa priredijo dva kulturna večera iz najrazličnejših področij ter dve likovni razstavi. Aktualna predsednica SKA je življenjska sopotnica Tineta Debeljaka ml., dr. Katica Cukjati.

5 Predstavitev revije *Meddobje*

Še pred koncem druge svetovne vojne so se nekateri begunci začeli zavedati dejstva, da bodo morali v svet, kjer pa se bo treba politično, versko in kulturno organizirati. Najmočnejša begunska skupnost po vojni je nastala prav v Argentini, kjer je začel leta 1948 izhajati časopis *Svobodna Slovenija*, leto kasneje pa je začela delovati še knjižna založba z enakim imenom. Potrebovali so revije, s katerimi bi uveljavljali znanstveno in kulturno delo zamejcev in izseljencev. Leta 1951 je Delovno občestvo za Slovenski katoliški inštitut (DOSKI) prvič izdalo revijo *Vrednote*, tri leta kasneje pa je pod okriljem SKA začela izhajati revija *Meddobje*. (Avsenik Nabergoj, 1998: 25–26)

Prvi letnik revije je izšel v Buenos Airesu že leta 1954, v letih 1960, 1962 in 1965 revija ni izhajala, nekaj težav so imeli tudi v 80. in 90. letih. *Meddobje* sta urejala Ruda Jurčec in Zorko Simčič, leta 1961 se jima je pridružil še Rafko Vodeb. Slednja sta odšla v času izdaje 9. letnika in Ruda Jurčec je ostal sam na čelu uredništva do sredine 1969. leta. Na pomoč mu je priskočil Tine Debeljak, katerega je nasledil France Papež. Ta je uredniškemu delu posvetil dobrih 26 let, torej je deloval kar do sredine leta 1996. Po razcepu v SKA je revijo od leta

1970 urejal uredniški konzorcij v sestavi Tine Debeljak, France Papež, Srečko Baraga, Marijan Eiletz, Mirko Gogala in Nikolaj Jeločnik, kasneje se jim je pridružil še Alojz Kukovica. Med leti 1972 in 1996 je revijo urejal predvsem France Papež, leta 1997 Vinko Rode, od 1998 do 2002 Marijan Eiletz, za njim Tine Debeljak, od leta 2005 dalje pa zanjo skrbi Tone Mizerit.

Kulturniki so skrbeli za kulturo in jo skušali vzdrževati na tako visoki ravni, da bi Slovencem omogočila obstanek tako v domovini kot v emigraciji. Že med vojno so nekateri izseljenski literati slutili, da prihajajo novi časi in so se že v dobi socialistične Jugoslavije zavzemali za svobodno Slovenijo. Med njimi je bil tudi Ruda Jurčec, ki je na prvem umetniškem večeru SKA v svojem govoru poudaril: "Čez narode se danes ustvarja v svetu velika republika svobodnih duhov, ki je ne bo dolgo več mogla omejevati nobena zavesa ali pregraja. V tej 'republiki duhov' si mora naš narod znati priboriti svoje mesto." (Uvod v *Meddobje*, *Meddobje*, 1954, str. 3).

Čas pred velikimi spremembami – med starim domom in novim svetom – so označili kot meddobje ali v španskem jeziku 'entresiglo' ter tako revijo tudi poimenovali. Tudi podnaslov Splošno kulturna revija ima špansko različico 'Revista de cultura general'. V reviji so objavljali poezijo, prozo, razprave in eseje, ankete, natečaje, prispevke o gledališču, glasbi, arhitekturi ter knjižne ocene. Revija je znana po bogatih ilustracijah likovnih umetnikov Bare Remec, Ivana Bukovca, Franceta Goršeta, Milana Volovška in nekaterih drugih. Poleg slovenskih so avtorji objavljali tudi besedila v španskem jeziku, vendar je delež teh opazno manjši. Večinoma so španski le uvodni članki, prevodi del slovenskih avtorjev ali pesmi, ki jih praviloma spremlja tudi slovenski prevod. V reviji je svoja dela objavilo preko štiristo avtorjev, katerih dela so se ponavadi razdelila po naslednjih poglavjih (skozi leta so se vrstni red in naslovi rubrik rahlo spreminjali):

0 SPLOŠNO - uvodi, ankete, natečaji

1 LEPOSLOVJE - poezija

2 LEPOSLOVJE - proza

3 RAZPRAVE IN ESEJI

4 ČRKE, BESEDE, MISLI (avtor Ruda Jurčec)

5 ČAS NA TRIBUNI

6 ČRTA IN PROSTOR (umetnost)

7 GLEDALIŠČE

8 GLASBA

9 KNJIŽNE OCENE

10 KRONIKA- ZAPISI (kulturni večeri SKA)

11 SLIKOVNE PRILOGE

12 ŠPANSKI TEKSTI.

6 Analiza pesniških prispevkov

V svoji diplomski nalogi bom obravnavala slovensko izseljensko književnost, natančneje poezijo od leta 1954 do 2010, ki je izšla v reviji *Meddobje* v Buenos Airesu. Avtorji te poezije so slovenski izseljenci, ki živijo na različnih koncih sveta. Po vojni se jih je največ preselilo v Argentino, ostali pa so pošiljali svoje prispevke za objavo v *Meddobju* iz različnih držav Evrope, iz ZDA, Avstralije, Japonske in celo Indije. Temeljna značilnost te poezije je med drugim nenehno hrepenenje po domovini, kar bom podrobneje analizirala v nadaljevanju naloge.

V diplomski nalogi bom analizirala vse pesniške prispevke slovenskih avtorjev revije *Meddobje*, ki so napisani v slovenskem jeziku. Pesniške objave v španščini bodo tako le obrobne pomena in koristne za kvantitativno analizo. Na začetku bom podala kratke življenjepise avtorjev za lažje razumevanje njihovih pesmi, ki nosijo v sebi tudi avtobiografske prvine. Ugotavljala bom število pesniških prispevkov na določenega avtorja in izpostavila tiste, ki so jih prispevali največ. Zanimalo me bo, kakšna je pridobljena izobrazba avtorjev in kakšen vpliv ima ta na kvaliteto pesniškega ustvarjanja. Povzela bom temeljne značilnosti poezije v reviji in poskušala ugotoviti, ali je doživetje neprostovoljnega bega v tujino, vojnih in povojnih dogodkov vplivalo na izbor tem in motivov ter v kolikšni meri se to kaže v pregledani poeziji.

Zanimalo me bo tudi, ali so bili slovenski izseljenski avtorji iz Argentine ali iz drugih izseljenskih dežel, katerih je bilo največ ter koliko je bilo med njimi avtoric. Ugotavljala bom razmerje pesniških prispevkov v slovenskem jeziku s tistimi v španskem ter tako pokazala trend upadanja oz. porasta rabe določenega jezika. Analiza bo obsegala dela od leta 1954, ko je revija začela izhajati, pa vse do leta 2010. V tem času je izšlo 44 letnikov revije.

6.1 Avtorji poezije v reviji *Meddobje*

Poezija v Sloveniji ima svetlo prihodnost, po generacijah uspešnih pesnikov ter raznovrstnosti smeri in tokov jim sledijo obetavni mlajši pesniki z odličnimi pesniškimi prvenci. Pogoji za ustvarjanje so bili tu vedno veliko prijaznejši kot tisti v izseljenstvu, kjer pisci niso bili deležni praktično nobene podpore matične države, kar je zatrla možnosti za njihovo promocijo in povzročilo zapostavljenost. Do danes se je situacija že izboljšala in se najbrž še bo, do ušes laičnega bralca pa je priromalo že kar nekaj imen spoštovanih izseljenskih piscev. Da bi bilo poznavanje najbolj ustvarjalnih piscev v *Meddobju* še večje, bom poskušala na kratek in jedrnat način predstaviti nekaj izbranih avtorjev pesmi, njihova glavna dela ter obseg pesniškega dela, ki so ga namenili za objavo v omenjeni reviji.

6.1.1 Izbrani avtorji in število njihovih pesniških prispevkov

V nadaljevanju sledijo kratki življenjepisi najbolj ustvarjalnih avtorjev, ki so z revijo *Meddobje* bolj ali manj redno sodelovali in bralce razveseljevali s svojimi deli. Daleč največ svojih pesmi je objavil Vladimir Kos, kar je vidno v *Grafu 1*. Redka so leta, ko se v reviji ni dalo zaslediti niti enega njegovega prispevka, s tem pa je ogromno prispeval k razvoju in bogatenju slovenske kulture in literature tako doma kot v izseljenstvu.

Vladimir Kos (Tokio, Japonska)

Pesnik, pisatelj, univerzitetni profesor in misijonar Vladimir Kos se je rodil 2. junija 1924 v Murski Soboti. Študiral je v Mariboru in Ljubljani, med študijem bogoslovja je bil 1944–45 domobranec in študij nadaljeval na begunski teološki fakulteti v Pragli v Italiji. Končal je bakalavreat iz filozofije, v Rimu licenciat iz filozofije in doktorat iz teologije. Leta 1950 je bil posvečen v duhovnika. Tri leta kasneje je stopil med jezuite in se odločil za misijon na Japonskem. V Tokio je prišel leta 1956, kjer je najprej učil teologijo, angleščino in nemščino na jezuitski univerzi Sophia, potem pa v angleščini še filozofijo na mednarodnem oddelku univerze. Istočasno je misijonaril med reveži v tokijskem predmestju. Kot pesnik ter pisec črtic in novel je po vojni sodeloval v zamejskih in zdomskih revijah.

Izdal je več knjig pesmi: prva šapirografirana emigracijska pesniška zbirka *Marija z nami je odšla na tuje* (Lienz 1945), *Deževni dnevi* (Lienz 1946), *Križev pot prosečih* (Buenos Aires 1955) in *Dober večer, Tokio*. Napisal je prvo slovensko knjigo, natisnjeno na Japonskem, *Pesmi zate in – zame* (Tokio 1960) ter *Ljubezen in smrt: In še kaj, Pesmi iz daljnega vzhoda*

(Buenos Aires 1971), za katero je prejel tržaško literarno nagrado Vstajenje, *Spev o naši gori* (Buenos Aires 1981), *Tisoč in dva verza z japonskih otokov* (Buenos Aires 1991). V slovensko poezijo je vnesel japonske oblike, vzdušje, naravo in verovanja. (Jevnikar, 1992: 393)

France Papež (Buenos Aires, Argentina)

Pesnik, pisatelj, prevajalec, urednik, esejist in slikar France Papež se je rodil 20. marca 1924 v Kotu pri Semiču, svojo mladost pa je preživel v Črnomlju. Po italijanski kapitulaciji leta 1943 je stopil med partizane, a se ob nemški ofenzivi istega leta znašel med domobranci. Slovensko gimnazijo je obiskoval v begunskih taboriščih Servigliano in Senigalia, kjer je napisal tudi nekaj pesmi. Po vojni je odšel v Buenos Aires in obiskoval visokošolske tečaje filozofije, pri SKA pa je končal Slovensko likovno akademijo, ki jo je vodil Marijan Marolt. Od vsega začetka je aktivno sodeloval pri reviji *Meddobje*, katere urednik je bil od leta 1970 do 1995. V svojih delih se dotika predvsem razpetosti slovenskega izseljenca med domovino in novim svetom. Njegova srčna prizadetost se kaže v svobodnem verzu in izbranem jeziku.

Pri SKA je izdal dve knjigi pesmi: *Osnovno govorjenje* (1957) in *Dva svetova* (1985), za kateri je prejel tržaško literarno nagrado Vstajenje. Leta 1978 je pri isti založbi objavil *Zapise iz zdomstva*. Napisal je tudi več esejev, kritik in dram ter prevedel Eliotovi igri *Družba pri koktajlu* in *Umor v katedrali*. Sam je napisal drami *Gozd* (1969) in *Svetinja* (1990). (Jevnikar, 1992: 401)

Milena Merlak-Detela (Dunaj, Avstrija)

Pesnica, pisateljica in žena Leva Detele se je rodila 9. novembra 1935 v Ljubljani. Končala je gimnazijo ter študirala primerjalno književnost in psihologijo na ljubljanski Filozofski fakulteti. Z možem se je leta 1960 preselila na Dunaj. Pesmi je objavljala v *Problemih*, *Reviji 57*, *Naši sodobnosti*, izven domovine pa v *Mladiki*, *Mostu* (Trst), *Nedelji*, *Družini in domu*, *Mladju* (Celovec), *Zborniku svobodne Slovenije* in *Meddobju* (Buenos Aires). Njeno pisanje je avantgardistično, hermetično, včasih tudi izrazito tradicionalno in skoraj ljudsko. Umrla je leta 2006.

Izdala je več pesniških zbirk: *Sodba od spodaj* (Trst 1964), *Beseda brez besede* (1968), pesmi v prozi *Skrivnost drevesa* (1969), folklorne in religiozne pesmi *Zimzelene luči* (1976), *Svet svitanja* (1997) in *Kaj mi je povedala noč* (Celovec 1985), ki jo je napisala skupaj z možem. (Jevnikar, 1992: 399–400)

Lev Detela (Dunaj, Avstrija)

Pesnik, pisatelj in esejist Lev Detela se je rodil 2. aprila 1939 v Mariboru. Končal je klasično gimnazijo v Ljubljani in študiral slavistiko, leta 1960 pa se je iz osebnih, ideoloških in umetniških razlogov preselil na Dunaj. Po študiju slavistike in umetnostne zgodovine se je posvetil pisateljevanju in širjenju slovenske kulture v najpomembnejših listih in po radiu v Avstriji, Nemčiji in Švici. Dobil je kar nekaj priznanj za svoja dela, ki jih je napisal v nemščini. Pri MD v Celovcu je izšla njegova literarna zgodovina *Povojni slovenski koroški pesniki in pisatelji* (1977). Objavljal je v Ljubljani, po vojni v Trstu v *Mladiki*, *Novem listu* in *Mostu*, v Celovcu v *Mladju*, *Našem tedniku* ter *Družini in domu*, v Gorici v *Katoliškem glasu* ter v Argentini v *Meddobju*, v *Glasu SKA* in *Zborniku svobodne Slovenije*.

Izdal je več knjig pesmi: *Sladkor in bič* (1969), *Črni mož* (1969), *Legende o vrvohodcih in mesečnikih* (1973), *Kaj mi je povedala noč* (1985) je izdal skupaj z ženo Mileno Merlak, *Café noir* (1989) in pesnitev *Metalelement* (1970). Za sedem knjig pesmi in proze je dobil tržaško literarno nagrado Vstajenje. V prvih pesmih je zelo modernističen in hermetičen, pozneje prevlada psihološki realizem in izbran jezik. (Jevnikar, 1992: 388)

Milena Šoukal (Chicago, ZDA)

Profesorica in uspešna pesnica Milena Šoukal se je rodila 17. februarja 1922 v Brežicah. Osnovno, meščansko in učiteljsko šolo je obiskovala v Ljubljani. Po maturi leta 1944 je nekaj mesecev poučevala na Pijavi Gorici pri Ljubljani, kasneje pa v taborišču Judenburg in Trofaiach, kamor je bila preseljena. V Judenburgu se je poročila z Jeronom Šoukalom iz znane 'predškofijske' ljubljanske družine. Rodili so se jima štirje sinovi, družina pa se je leta 1950 preselila v Združene države Amerike.

Njena pesniška pot se je začela že na učiteljski šoli, kjer je obiskovala literarni krožek, katerega člana sta bila tudi pisatelj Zorko Simčič in publicist Bojan Štih. Od ustanovitve SKA

dalje je bila stalna sodelavka *Meddobja*, svoje pesmi pa je objavljala tudi v *Zborniku Svobodne Slovenije*. Pri SKA je leta 1969 izšla njena zbirka z naslovom *Pesmi*. Leta 1999 je za pesniško zbirko *Ptice na poletu* prejela tržaško literarno nagrado Vstajenje. (Debeljak, 1955: 266–67)

Dolores M. Terseglav (Reka, Hrvaška)

Pisateljica, pesnica in prevajalka Dolores M. Terseglav se je rodila leta 1921 kot hči krščanskega socialista Franca Terseglava. Po drugi svetovni vojni se je z družino preselila na Reko, kjer je živela in ustvarjala leposlovna dela. V slovenskem prostoru je manj znana pisateljica. Umrla je leta 1995.

Pisala je črtice in romane, njena edina knjižna izdaja pa je izšla leta 1989 v Buenos Airesu, tj. zbirka pesmi *Ladijski dnevnik*. Njene pesmi so izhajale v buenosaireški reviji *Meddobje* in v tržaški *Mladiki*. Na natečajih *Mladike* je bila nagrajena za črtice in pesmi. Doživela je tudi nekaj objav v matični domovini v mariborskih *Dialogih* in v *Reviji 2000*. Napisala je dramsko pesnitev *Rojeni smo za življenje*, v kateri izraža svoje prepričanje, občutenje in dogodke, ki so zaznamovali njeno življenje.

Vinko Žitnik (Buenos Aires, Argentina)

Rodil se je 27. marca 1903 v Grosupljem v kmečki družini. Obiskoval je ljudsko in podorožniško šolo ter delal kor orožnik v različnih krajih po Sloveniji, kasneje pa tudi poučeval na podoficirski šoli v Ljubljani. Zapustil je domovino in odšel v Italijo, kjer pa so ga iz neznanega vzroka aretirali. Kot politični ujetnik je moral na otok Lipari, od koder je s težavo ušel in odšel v Argentino. Preživljal se je kot služabnik v samostanih in zadnja leta do upokojitve upravljal delo hišnika v Slovenski hiši na Ramón Falcónu. Leta 1977 se je preselil k bratu v Slovensko vas v Buenos Airesu in tam ostal do smrti. Umrl je 22. junija 1980.

Svoje pesmi je objavljал v *Domu in svetu* ter v *Mladiki*, kjer je objavil kar 140 pesmi. Pred vojno je v Mariboru izdal knjigo pesmi *Pomlad*. V emigraciji je sodeloval skoraj pri vseh zdomskih katoliških listih tako na Koroškem kot v Ameriki in Avstraliji. Največkrat je uporabljal psevdonime (Budnik, Gospodsvetski, Miladin Milenko, Oroslov Ozarnik, ...), svoje pravo ime pa je navedel le v reviji *Meddobje*. (Debeljak, 1955: 253)

Karel Rakovec (Buenos Aires, Argentina)

Rodil se je 1. septembra 1917 v Ljubljani. Njegov oče je bil ravnatelj uprave Jugoslovanske tiskarne. Po končani gimnaziji je diplomiral iz primerjalne književnosti. Med leti 1944 in 1948 je poučeval na srednjih šolah v Trstu in Gorici. Zatem se je preselil v Buenos Aires, kjer je sprva opravljal delo knjižničarja v jezuitskem kolegiju v San Miguelu, potem pa je bil zaposlen na mednarodnih oddelkih različnih knjigarn v Buenos Airesu. Umrl je leta 1988 v San Miguelu.

Nekaj svojih pesmi in ocen je objavil že v ljubljanskem *Domu in svetu*, v Argentini pa je s svojimi ocenami, izvirnimi pesmimi in esei sodeloval predvsem pri *Meddobju*. (Debeljak, 1955: 261–62)

Humbert Pribac (Melbourne in Canberra, Avstralija)

Rodil se je 16. januarja 1933 v vasi Sergaši pri Kopru. Gimnazijo je končal v Kopru in štiri leta obiskoval univerzitetna predavanja na oddelku za primerjalno književnost v Ljubljani, a študija ni dokončal. Zaradi študentskih nemirov in pritiskov je odšel v Avstralijo, kjer je opravil še nekaj izpitov, končal knjižničarsko šolo in delal kot knjižničar. V domovini je urejal srednješolski list *Naša misel*, sodeloval pri *Mladih poteh*, na mladinskih literarnih večerih in tudi na radiu. Bil je sourednik literarne revije *Bori*. Leta 2000 se je vrnil v rodne Sergaše, septembra 2012 pa ga je predsednik republike odlikoval z redom za usluge, priznanje za prizadevno uveljavljanje slovenske istrske kulture in prispevek k premoščanju slovenske politične razdvojenosti.

Izdal je pesniško zbirko *Bronasti tolkač* (1962), ki velja za prvo slovensko knjigo v Avstraliji. Zasnoval je zbirko izvirne slovenske poezije *Pesniška uresničenja* in *V kljunu golobice* (1973). Humbert Pribac je tudi esejist, prevajalec (v angleščino je prevedel Pavčkovega Jurija Murija in libreto operete Planinska roža Radovana Gobca) ter slikar, svoje zbirke opremlja sam. (Debeljak, 1955: 274–75)

Karel Mauser (Cleveland, ZDA)

Pisatelj in pesnik se je rodil 11. avgusta 1918 v Zagoricah pri Bledu. Njegov oče je prišel na Gorenjsko iz Kočevskega Roga, kjer so večinoma živeli Kočevski Nemci. Po končani osnovni

šoli na Gorjah in srednji šoli v Kranju je 8. razred in maturo opravil v Ljubljani, kjer je tudi vstopil v ljubljansko bogoslovje. Jeseni 1943 se je ob italijanskem zlomu umaknil z domobranci na Turjaški grad, kjer je doživel obleganje, predajo in kasneje zapor v Kočevju in Stični. Po vrnitvi v bogoslovje ga je spet zapustil in leta 1944 postal sourednik Slovenčeve knjižnice. Na silvestrovo 1945 so ga zaradi nemškega priimka izgnali v Avstrijo, kjer je živel v koroških in štajerskih taboriščih do leta 1950, ko se je preselil v ZDA. Bil je delavec v tovarni svedrov v Clevelandu vse do upokojitve zaradi srčne bolezni. Umrli je 21. januarja 1977 v Clevelandu.

Uveljavil se je kot pisatelj v zdomstvu. Na Koroškem je začel s pisanjem preprostih ljudskih povesti za rojake, ki niso imeli slovenskih šol. Nadaljeval je tradicijo domačijske povesti, pisal je zgodbe iz vaškega življenja, kjer je bila vsebina pomembnejša od oblike. Njegovi najboljši deli sta novela *Sin mrtvega* (1947) in roman *Ljudje pod bičem* (1963–69), ki je izšel v nemškem, španskem in francoskem prevodu s tematiko vojnih let. (Jevnikar, 1992: 398–99)

Rafko Vodeb (Leuven, Belgija)

Rodil se je 26. julija 1922 v Dolenji vasi pri Artičah. Bil je pesnik, teolog, prevajalec in publicist. V Rimu je na Urbanjski univerzi leta 1944 opravil magisterij iz filozofije in štiri leta kasneje še iz teologije ter bil še istega leta posvečen. Leta 1962 je v Leuvnu v Belgiji še diplomiral iz umetnostne zgodovine. Deset let je bil podravnatelj na Urbaniani, kjer je kasneje predaval zgodovino cerkvene umetnosti. Ta predmet je potem dvajset let predaval tudi na mariborskem oddelku TEOF v Ljubljani. Bil je sourednik revije *Meddobje* (1961–65), vodja slovenskih oddaj na vatikanskem radiu (1964–71) in urednik revije *Znamenje* (1975–87).

Svoje pesmi je objavljial v *Kresu*, *Mentorju* in *Mladiki*, po vojni pa v emigrantskem tisku, med drugim tudi v argentinskem *Meddobju* in v tržaški *Mladiki*. Objavil je dve pesniški zbirki: *Kam potujejo oblaki?*, ki je izšla v Rimu leta 1953 hkrati z italijanskim prevodom, in *Človek sem*, ki je izšla v Buenos Airesu 1958. leta. V Sloveniji je izšel njegov pesniški izbor *In vse bo luč* (1994). V domačih in tujih revijah je objavljial eseje, kritike in članke, uredil pa je tudi zbornik begunske poezije *Naša pesem* (Rim 1947). Prevajal je bogoslovne spise in poezijo. (ES 14, 2000: 283)

Marjan Jakopič (Cleveland, ZDA)

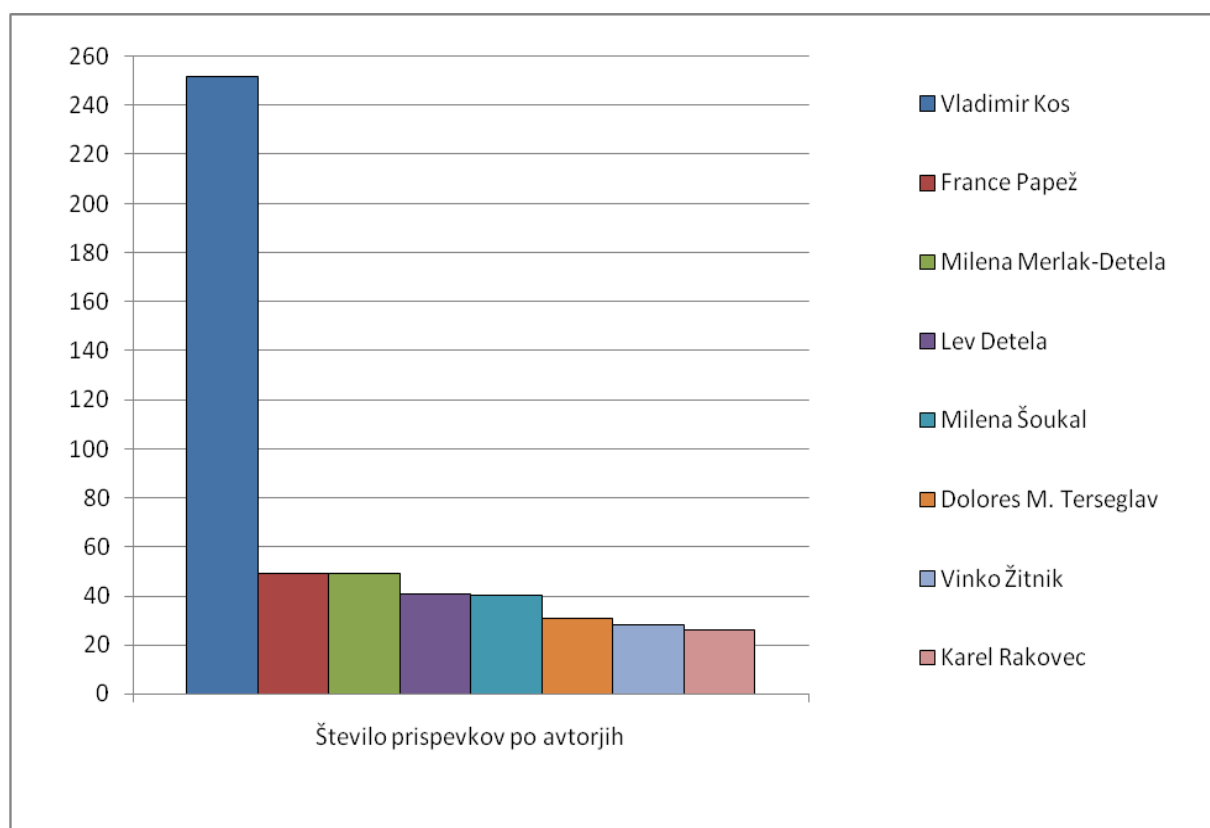
Rodil se je 6. oktobra 1923 na Ježici pri Ljubljani. Zaradi smrti staršev ga je vzgajala stara mati, ki pa mu ni mogla omogočiti vseučiliške izobrazbe. Tako je končal nižjo gimnazijo in dvorazredno trgovsko šolo ter se takoj zatem zaposlil v prehranjevalnem zavodu Prevod. Leta 1945 se je umaknil na Koroško, do 1951 je bil v taboriščih Lienz in Spittal, potem pa se je preselil v ameriški Cleveland. Dopolnil je študije za tehnično risanje in dobil službo pri znanem podjetju General Motors, kjer je delal do smrti leta 1978. Pokopan je na istem pokopališču kot njegov prijatelj Karel Mauser.

Marjan Jakopič je začel ustvarjati že v taborišču v dijaškem listu, kjer je bil nagrajen za najboljšo pesem. Pisal je pesmi in včasih tudi prozo ter objavljaj v vseh zdomskih listih in revijah po vsem svetu. Izdal je pesniško zbirko *Vrbova piščal* (1955), za natečaj Mohorjeve družbe v Celovcu pa je leta 1972 poslal rokopisno pesniško zbirko *Romanja pod sončnim lokom*, za katero je prejel drugo nagrado. Pripravljaj jo je tudi za natis, a je med pogajanji umrl. Rokopis je za tisk pripravil urednik njegove prve zbirke dr. M. Pavlovčič, tako da je izšla med rednimi Mohorjevimi knjigami leta 1979. (Debeljak, 1955: 269)

V *Meddobju* je v vseh letih izhajanja revije objavilo svoje pesniške prispevke v slovenskem jeziku kar 60 izseljenskih avtorjev, ki so revijo skupno obogatili za 849 pesmi. Največ, kar dve tretjini vseh avtorjev, je prispevalo bolj malo, tj. manj kot 10 pesmi na posameznega avtorja. Med njimi so Tone Rode (9 prispevkov); Damijan Ahlin in Vinko Beličič (vsak 8 prispevkov); Stanko Janežič (7 prispevkov); Valentin Humar, Branko Rozman (Janko) in Anton Novačan (po 6 prispevkov); Vinko Rode (5 prispevkov); Lojze Lavrič, Mirko Šušteršič (Valiant), Ljerka Lavrenčič in Erik Kovačič (po 4 prispevke) ter ostali avtorji, ki so prispevali tri pesmi ali manj.

Za to diplomsko nalogo pa so seveda bolj zanimivi ustvarjalnejši avtorji, ki v svoje delo niso le vložili veliko truda in pesniškega ustvarjanja, pač pa so v slovensko poezijo vnesli moč duha slovenskega izseljenca, njegova občutja in dejanske pripetljaje, ki so jim bili priča in so zaradi njih zaznamovani za vselej.

Graf 1: Avtorji z največ pesniškimi prispevki v reviji *Meddobje*

Med avtorji z največ prispevki velja poudariti Vladimírja Kosa, ki je s kar 252 pesmimi pomembno prispeval k bogatenju in ohranjanju slovenske besede, kulture in literature v svetu. V slovensko poezijo je vnesel japonski pesniški obliki tánko in haiku, s katerima je naslikal podobe tamkajšnjega življenja in kulture. Z revijo *Meddobje* je sodeloval neverjetnih 50 let, v tem dolgem obdobju ni ničesar objavil le v letih 1964, 1987, 1993 in 2003, največ njegovega dela pa je v 13. letniku revije (l. 1973), ko se lahko pohvali z objavo kar 29 pesniških prispevkov.

Avtorji, ki po številčnosti svojih objav sledijo Kosu, vendar so še vedno daleč za njim, pa so naslednji: France Papež, Milena Merlak-Detela, Lev Detela, Milena Šoukal, Dolores M. Terseglav, Vinko Žitnik, Karel Rakovec, Humbert Pribac, Karel Mauser, Rafko Vodeb, Marjan Jakopič, Jože Cukale, Aleš Gošar, Joža J. Lavrenčič ml., Franc Sodja, Fran Zore, Branko Rebozov, Karel Vladimir Truhlar, Tine Debeljak ...

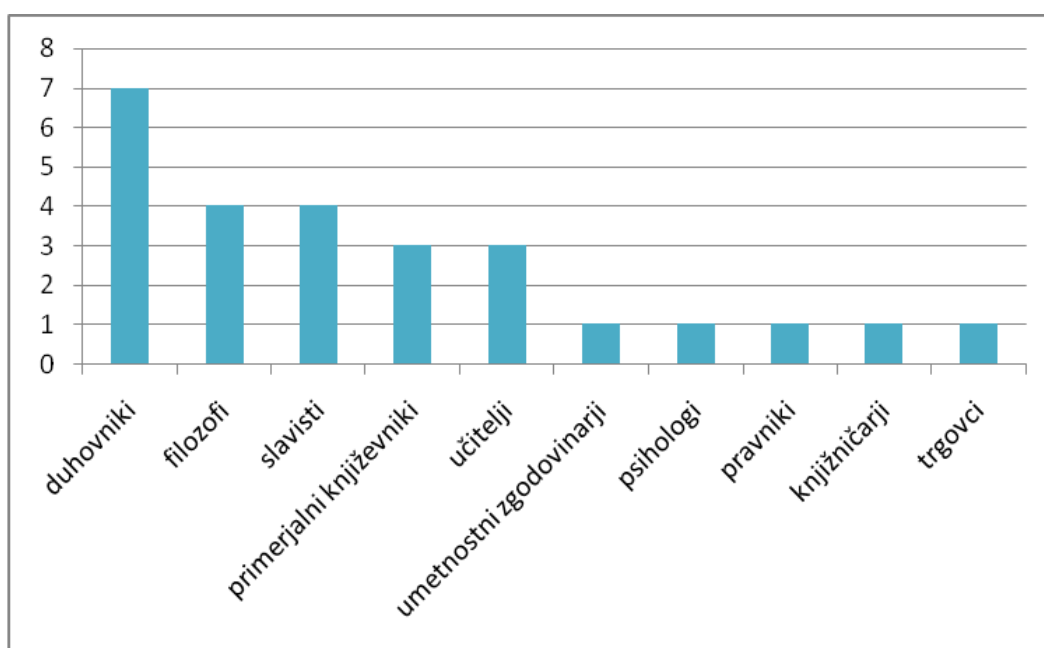
6.1.2 Izobrazba slovenskih izseljenskih pesnikov

Že v začetnih poglavjih tega diplomskega dela smo videli, da je bil val slovenskih izseljencev, ki so se v Argentino naselili po drugi svetovni vojni, drugačen od predhodnega. Razlike so bile velike predvsem v izobrazbeni strukturi in socialnem statusu izseljencev, kar je predstavljalo bistven dejavnik pri vključevanju v novo okolje ter vplivalo na nadaljnji razvoj dotične slovenske skupnosti.

Ta povojni val so sestavljali vojaški pa tudi civilni begunci, ki so se morali ali pa so se hoteli zaradi svojega nasprotovanja obstoječemu režimu umakniti iz domovine. Poleg obrtnikov in kmetov se je v Argentino naselilo tudi večje število izobraženih ljudi, ki so imeli opravljeno visoko šolo ali celo fakulteto. Skupina izobražencev, ki naj bi jih bilo več kot 30 %, je predstavljala gonilno silo slovenskega kulturnega, političnega in znanstvenega delovanja. Strokovna dela na različnih področjih so opravljali že v domovini, nadaljevali v taboriščih, ob prihodu v novo državo pa je njihovo že prej organizirano kulturno ustvarjanje doživelo še večji razmah.

Da bi ugotovila, ali pesniki, ki so svoje pesmi objavljali v *Meddobju*, spadajo med te izobražence ali ne, sem se lotila obravnave 22 avtorjev, za katere sem našla zanesljive podatke o njihovi izobrazbi in poklicih. Kakšni so bili rezultati, je razvidno iz *Grafa 2*.

Graf 2: Pridobljena izobrazba pesnikov revije Meddobje

Že na prvi pogled je opazno, da so avtorji za tisti čas v povprečju izredno visoko izobraženi. Veliko jih je končalo študij na univerzi, nekaj je celo takšnih, ki so univerzitetno izobraženi na več področjih. Pri tistih, ki se niso mogli ustrezno izšolati ali študija niso dokončali, je temu v večini primerov botroval nek zunanji razlog, na katerega sami niso mogli vplivati. Tako si na primer ob smrti staršev študija ni mogel privoščiti Marjan Jakopič, za katerega je skrbela stara mati z nizkimi dohodki. Vseeno mu je uspelo končati dvorazredno trgovsko šolo, po preselitvi v Cleveland pa je dopolnil še študije za tehnično risanje. Humbert Pribac pa zaradi političnih pritiskov ob študentskih nemirih na ljubljanski univerzi študija formalno ni dokončal in je odšel v svet. V Avstraliji je končal knjižničarsko šolo in delal kot knjižničar.

Iz *Grafa 2* lahko razberemo, da so med obravnavanimi pesniki skoraj sami intelektualci. Največ se jih je podalo na študij na ljubljansko univerzo, nekaj pa jih je študiralo tudi po zamejskih šolah predvsem v Italiji in Avstriji ali pa so šolanje zaključili, ko so bili že v izseljenstvu na tujih tleh. Med zgornjimi pesniki je sedem duhovnikov, štirje filozofi in štirje slavisti, trije primerjalni književniki in trije učitelji ter po en umetnostni zgodovinar, psiholog, pravnik, knjižničar in trgovec. Tiste, ki imajo več kot eno formalno visokošolsko ali univerzitetno izobrazbo, sem upoštevala pri številu večkrat (npr. enkrat kot duhovnika in enkrat kot filozofa). Med njimi imata dva pesnika končano šolanje tako za duhovnika kot tudi za filozofa, to sta Vladimir Kos, daleč najbolj ustvarjalen pesnik *Meddobja*, in Rafko Vodeb, ki ima poleg magisterija iz filozofije in teologije še diplomu iz umetnostne zgodovine.

Ugotovili smo torej, da je povprečna izobraženost obravnavanih pesnikov na izredno visoki ravni, zaradi česar je bilo njihovo poznavanje literarnih sredstev in tehnik bistveno večje kot pri generacijah poprej. Posledično je literarna vrednost njihovih del na veliko višjem nivoju. Pomembnost pesništva SPE lahko brez zadrege primerjamo s pesništvom v domovini. Oboje ima visoko literarno vrednost, izseljenska poezija pa za razliko od te v domovini vsebuje še nekaj več. Po besedah Franceta Papeža (1980: 12–13) je »[o]dnos zdomca do slovenske besede /.../ realno bivanjsko pogojen; mora biti dejavno živ, drugače je človek takoj postavljen v nevarnost odtujitve in slovenskega neobstoja. /.../ [T]a poezija je v svojem bistvu krik po svobodi, bratstvu in ljubezni in v njej je nekaj slovensko koreninskega in ohranjujočega[.] /.../ Med zdomsko poezijo in povojno poezijo v domovini je prav v tem neka emotivna razdalja: zdomstvo je občutje, ki dodaja slovenstvu Cankarja, Župančiča, Ketteja, Murna, Kosovela in drugih novo ranjenost, samotno hrepenenje in slutnjo transcendence.«

6.2 Temeljne značilnosti izseljenske poezije v reviji *Meddobje*

Slovenska izseljenska pesem je bila po koncu druge svetovne vojne polna žalosti, tožbe in obupa ob izseljevanju iz domovine v tuji svet onstran oceanov. V literaturo so takrat začeli vdirati motivi preseljevanja, uveljavila pa se je nova bivanjska razsežnost – brezdomstvo, izkoreninjenost in tujstvo. V težkih okoliščinah preseljevanja in navajanja na novo okolje je nastalo mnogo spoštovanja vrednih del, ki pričajo o razpetosti slovenskega izseljenca med domovino in svetom, med tradicijo in svetovljanstvom.

Ta razpetost, ki se je na začetku kazala kot duševna in telesna razklanost oz. ranjenost, polna domotožja, se je skozi leta spremenila v umetniško prizadetost z globljim pogledom na življenje. Poezija je tako dosegla notranji ritem, izseljenski navdih in idejnovsebinski razvoj, kar pomeni, da se je dvignila na umetniško raven, ki omogoča in opravičuje estetsko presojo. V tem več kot polstoletnem obdobju se je pesniško ustvarjanje razvilo do meje, ki ne pomeni le večje ali manjše popolnosti v poetični ustvarjalnosti posameznega avtorja, ampak se je oblikovala umetniška izrazna perspektiva cele generacije. (Papež, 1980: 5–6)

Za slovensko izseljensko književnost so značilne tri najopaznejše tematike. To so prvine domovine in zgodbe, povezane s pokrajino, tradicijo, kulturo in socialnim življenjem v domovini, tematika druge svetovne vojne in begunskih taborišč ter tematika, povezana z upanjem za lepšo prihodnost in poravnavo zgodovinskih konfliktov. Vse te tematike so močno zastopane tudi v poeziji izseljenskih pesnikov *Meddobja*.

V književnosti slovenskih izseljencev lahko zaznamo celo vrsto različnih motivacij, ki so skupne posamezni emigracijski skupini. Tako kot je bila za predvojne izseljenske pisce ekonomske emigracije v vseh literarnih vrstah in zvrsteh značilna proletarska in socialnokritična usmerjenost ter narodnostna in politična motiviranost primorskih beguncev zaradi pritiskov italijanskega fašizma, je za povojno izseljensko skupnost značilna dolgotrajna, lahko še vedno trajajoča duhovna ujetost v bratomorni vojni med leti 1941 in 1945. Prva povojna dela teh avtorjev se lahko po motiviki, literarnih oblikah in umetniški vrednosti primerjajo s književnostjo NOB. V delih izseljenskih piscev je močno zastopana tudi religiozna ustvarjalna motivacija, kjer zavzemajo glavne pozicije pojmi, kot so vera, narod, pravična vojna ... (Žitnik, 2001: 77–78)

6.2.1 Vera

Človekov odnos do Boga je ena najpogostejših tem, ki je eksplicitno ali implicitno izražena praktično v vseh zvrsteh in žanrih. Tako je tudi pri poeziji v reviji *Meddobje*. Vera je imela odločilno vlogo pri ohranjanju slovenske narodne zavesti slovenskih izseljencev v Argentini. Vsi sodelavci revije so bili katoliki, s svojimi pesniškimi in drugimi prispevki so ohranjali kulturo, ki je temeljila na krščanstvu, za katero pa naj bi bili ravno v domovini Sloveniji po vojni močno prikrajšani. Argentinskim Slovencem se je kot skupina uspelo ohraniti prav zaradi zvestobe Bogu, saj so bili prepričani, da jih kljub nenehnim preizkušnjam ta ne bo zapustil. (Avsenik Nabergoj, 1998: 150)

Ljudje se na Boga obračajo iz različnih razlogov, najpogosteje v primeru nesreč, želje po spoznanju Boga in sebe, materialnih želja ali preprosto iz radovednosti. Religioznost v izseljenskih pesmih je tako včasih bogoiskateljska, tragična in polna dvomov, spet drugič bogonajditeljska, optimistična in vedra. Avtorji pesmi Boga torej niso vedno le hvalili, ampak so ob tragičnih dogodkih iskali neko višjo resnico, do katere so se prebili s pomočjo negotovih poizvedovanj in dvomov. (Peserl, 2007: 225–26)

Kar nekaj izseljenskih izobražencev je bilo duhovnikov, kar je vidno že v prejšnjem poglavju o izobrazbi slovenskih izseljenskih pesnikov. Med njimi so tudi svetovno znani teologi (npr. Vladimir Kos in Karel Vladimir Truhlar) in pomembni filozofi (Rafko Vodeb). Njihova izobrazba, dane zgodovinske okoliščine in krščanska vera, ki se ji niso odrekli niti pod političnimi pritiski, so privedli do nastanka mnogih pesmi, kjer je prav vera v Boga glavna tematika. To dokazujejo tudi naslednji primeri:

BOG D. P.

*Bogá so izgnali v barake,
kjer veter kuka skoz špranje,
telesa tesnijo telo.*

*Bogá so pozvali v urade,
kjer Stroj z očali deluje
ob urah za stranke „Di-Pi“.*

*Bogú so svobodo obljubili
s krasnih sej kontinentov
za daljno bodočnost mejá.*

In On si ureja barako,

*kjer piskri s posteljo spijo;
in On obiskuje Urad ...*

*Na skrivnem skomizgajo mnogi:
„Zakaj enači se Bog
brez razlike?" In čistijo noht.*

(Vladimir Kos)

V zgornji pesmi avtor s poimenovanjem Boga opisuje preprostega človeka, izgnanca, ki je prisiljen, da biva v revni baraki s številnimi drugimi ljudmi, obiskuje urade "Di-Pi" in čaka na trenutke svobode. D. P. v angleškem jeziku "displaced person" pomeni osebo, ki je bila prisiljena zapustiti domovino, torej gre za pojav, ki ga lahko poimenujemo tudi prisilna migracija. Kaj to pomeni v praksi, pesniki *Meddobja* zelo dobro vedo. Bistvo pesmi je, da so pred Bogom vsi ljudje enaki.

PESMI

*Sanjam, o golobih
ki plavajo nad vinogradi...
o besedah,
ki so ljubezen do vsega
in polagajo blago roko
na trudno srce,
ki objokujejo jad,
obup, jezo
in vse kar boli.*

*Sanjam o jatah golobov,
ki so odleteli
izpod mojih zvezd
in so šli na pot
bogvekam,
oznanjat ljubezen
travam in drevesom,
živalim,
kamnom in ljudem.*

*In vem zares
da Bog živi,
ker sem ga spoznal
takrat,
ko sem se začudil,
da čutim in sem
in da jutri
me več ne bo.*

*Duh je tisti,
ki plava visoko
nad dolinami snovi
in ve zanjo,
ki vse objemlje
in vse boža
z ljubeznivo roko
ustvarjanja in večnosti.*

*In če bodo poslali ladje
v skrajnosti veselja
in sebe posadili
na Olimp bogov,
ljudje, ki so prah in hip,
ne bodo dosegli
večnosti.*

*In če bodo iskali Boga
v neskončnosti časa
in koncih vsemirja,
ga ne bodo našli,
ker ne vedo za pot
in ne verjamejo v njo,
kajti zašli so s pota srca,
ki je življenje,
s pota ljubezni,
ki je Bog.*

(Humbert Pribac)

Pesem Humberta Pribca govori o iskanju Boga, ki ga lahko najdemo le, če odkrijemo pravo pot. Ljudje, ki so jim materialni dosežki in prevzetnost pomembnejši od duha, ga ne bodo nikoli našli in tudi ne dosegli večnosti. Tisto, kar šteje, so tolažilne besede v težkih trenutkih, zavedanje samega sebe in svoje minljivosti ter ljubezen do vsega, do trav, dreves, živali, kamnov in ljudi.

MOLITEV ZA SODNI DAN

*Če me slučajno prebudiš
za sodni dan, o Gospod,
prebudi me v svet,
kjer ne bo več trpljenja,
več trpljenja,
več trpljenja,
o Gospod!*

*da ne bi bil človek žalosti
še takrat, o Gospod,
da bi ne bil več
človek jeze, o Gospod -*

*da bi kot veter bil,
ki tolaži po sopari
poletnega dne.*

*In če me slučajno prebudiš
za sodni dan, o Gospod,
prebudi me v svet,
ki bo poln ljubezni
vseh vrst, o Gospod,
ljubezni vseh vrst,
o Gospod!*

(Humbert Pribac)

Avtor pesmi prosi Boga, naj na sodni dan ne bo več trpljenja, naj ga mineta vsa žalost in jeza, namesto vseh teh negativnih čustev pa naj bo svet poln ljubezni vseh vrst. To idealistično in upanja polno mišljenje kaže razočaranje nad obstoječimi človeškimi vrednotami v življenju.

JUDA IŠKARIJOT

*Tri karte, tri karte, tri karte ...
ne maram Marije, ne maram Marte.
Gospoda hočem, in to vsegà:
diadem obličja in prah petá.
Ne delim ga z nikomer, nič ali on,
jaz — Jakob in Jožef in faraon...*

*Tri karte, tri karte, tri karte ...
ne maram Marije, ne maram Marte.
Ne svetijo se srebrniki v pest,
izdajstvo se smeje v zobe mi ... prelest!
Ni med tako sladak, ni mak tako opojen,
za nevero ne šolaš se, zanjo si rojen.*

*Tri karte, tri karte, tri karte...
ne maram Marije, ne maram Marte.
Na — nož za hrbtòm ti po sredi srca,
zdaj rdeče obrobljena sva oba:
ti v slasti krvi, jaz v slasti dejanja,
tako naju svet naj do konca sanja.*

*Tri karte, tri karte, tri karte ...
ne maram Marije, ne maram Marte.
Že veja tam hoče imeti me,
že veter tam hoče sneti me ...
Ne bo me snel veter, snel me bo čas,
tri karte, tri karte ... in tu — pik as!*

(Fran Zore)

Zgornja pesem obravnava znano evangelijsko zgodbo o apostolu Judi Iškarijotu, ki je izdal Jezusa. Za izdajo je Juda, rojen za nevero, dobil srebrnike in da bi pokazal, koga naj aretirajo, je Jezusa poljubil. Ta poljub je znan kot Judežev poljub in sinonim za zahrbtno izdajo. Avtor pesmi z zadnjo kitico napove spremembo na bolje, prinesel jo bo čas, ko bodo ljudje manj zlobni in bolj verni. Pikov as namreč pomeni nesrečno in pogubno usodo za izdajalca Judeža.

SLOVENSKA POT
(Utrinki iz nekdanih in sedanjih časov.)

/.../

*Begunec natiskal nam božjo je vest.
Prevaža jo v sodih neznan nam voznik,
prek skritih prelazov in klancev in cest.
Ni nam za spore med kralji, cesarji.
Tuja oblast je, a Cerkev je naša.
Daleč je Rim, a blizu nebo.
Sredi pretresov nam Bog prizanaša.
On ve edini, kako je hudo.*

*Tujci izgnali so Mater Marijo,
mi pa skrbno smo jo skrili med se,
tiho molili, ji peli na glas.
Cerkvice smo ji na gričih gradili,
tam nam kraljuje in prosi za nas.*

/.../

(Marko Kremžar)

Ne glede na to, kje se slovenski begunci nahajajo, tudi pod tujo oblastjo bodo vedno imeli svojo katoliško vero, saj je kljub oddaljenosti nebo ves čas blizu njih. Edino Bog ve, kako jim je hudo in vera jim v težkih časih pomaga prebroditi težave. Kljub temu, da so komunisti izgnali mater Marijo, so jo ljudje skrili medse in jo še naprej slavijo in spoštujejo.

Vsebina in nauki zgornjih pesmi so odraz preteklih dogodkov, ki so jih avtorji doživeli, vpletenosti v kruto vojno, beg in veliko željo po miru in poštenosti. Kljub mnogim preprekam in menjavi življenjskega okolja so ostali zvesti svojim nazorom, veri, ljubezni do domovine in do bližnjih. Prav vera pa je bila tista, ki je ohranila v teh ljudeh upanje v lepšo prihodnost in jim omogočila obstanek v še tako ekstremnih življenjskih okoliščinah.

6.2.2 Domotožje

Izseljensko pesništvo je izraz človeka, ki je postavljen iz domačega sveta v tuji svet. Takšno pesništvo je zraslo iz konkretnih življenjskih doživetij, ki dajo avtorju nemalo motivov za izvirno umetniško delo. Pesništvo oz. literatura povojnih generacij izseljenskih piscev nasploh ima tako kar nekaj skupnih značilnosti, med njimi predstavlja osrednjo tematsko nit prav domotožje.

Izseljenci gojijo do nekdanje domovine poseben odnos, ta jih je določila z jezikom, kulturo, okoljem in družino. Izkoreninjenost in vrženost v tuji svet doživljajo kot grenko usodo, saj si po njihovem mnenju vsak človek zasluži pravico do svoje domovine. V novem svetu so se trudili, da bi ustvarili okolje, podobno prejšnjemu, torej neke vrste drugo domovino, čeprav so se zavedali, da jih nobena ne more determinirati tako, kot jih je prva. Ves čas življenja na tujih tleh ostajajo notranje povezani s slovenstvom – z družino, vero, kulturo in zemljo. Zaradi te razklanosti med dvema svetovoma se izseljenci mnogokrat čutijo nemočne, vežejo jih spomini na dom, ljubezen do bližnjih in v njihovih pesmih se kažeta močno domotožje in želja po vrnitvi. Ker vrnitev v domovino dolgo časa ni bila mogoča, se je morala izseljenska skupnost spopadati z vsakdanom in reševati temeljne bivanjske probleme.

Naš izseljenec prihaja iz majhnega, skromnega in v tradicijo usmerjenega sveta. Razpetost med obema svetovoma občuti kot nepremagljivo usodo, kjerkoli že je, povsod ga spremlja misel na domovino. Tujemu svetu se čez čas privadi, ta začne nadomeščati toplino in domačnost, ki jo je prej občutil v rodnem okolju. V izseljenski poeziji se nehote prepleta dvoje ljubezni, kar povzroča grenko razpetost in včasih celo občutek nezvestobe.

SLOVENSKA POT *(Utrinki iz sedanjih in nekdanjih časov.)*

/.../
V svet so poslani begunci pregnani,
sami so v zmedi neznanih jim mest.
Zvesti so Bogu in sebi in rodu.
Vsak je razklan, kot da bila bi dva.
/.../

(Marko Kremžar)

Izseljenci se idealizirano spominjajo svojega otroštva, domače vasi, hiše itd. Zaradi tega čutijo neizmerno željo po vrnitvi ali obisku, da bi lahko vsaj še enkrat v življenju videli in doživeli domače okolje. Vendar pa se mnogim porajajo dvomi in občutek tujstva tudi med domačimi ljudmi, zato je odhod nazaj v svet toliko bolj pričakovan in še veliko bolj boleč.

SPOMIN

*Kaj delate, gozdovi in samotna pota,
pokrita s črnim plaščem mojih sanj?
Vihar je bil zdivjal čez polja,
a zdaj spet mir se vlega nanj.*

*V deželi bajk, se zdi mi, da ležite,
med vami in menoj ni več poti,
tako kot v čas mladosti skrite
nikdar vrnitve zame ni.*

*A če vendar se kdaj povrnem
pogledat zopet vas nazaj,
recite, mar me boste še poznali,
prijazno pozdravljali kot nekdaj?
Mar pa za vekomaj boste ostali
podoba daljna mojih sanj
in v srcu le mi tiho šepetali,
kadar spomin se vrne vanj?*

(Dolores M. Terseglav)

SLOVO OD DOMOVINE 1972

*Po izgnanstva dolgih letih
me smrtno domotožje vrne v domovino,
spet bil doma sem v rojstni vasi,
v domačem polju, gozdu, ob tihi Savi,
pod srečnim nebom, znanimi oblaki,
v objemu matere še žive,
pri sosedih mrkih, nezaupljivih
in skoraj tujec že med brati.*

*Zdaj zla usoda v svet nazaj me goni,
ker zame ni več doma v domovini,
zato se vračam...kamorkoli...,
sam na postaji čakam Trsta
na vlak, da me odpelje kamorkoli.
/.../*

(Branko Rebozov)

Izguba doma in domovine je praviloma povezana s travmatično izkušnjo in usodnimi spremembami v načinu življenja oz. izgubo življenja po t. i. domovinskem modelu. Velikokrat je povezana z življenjskim obupom, žalostjo in grozo, ker so izgubili najbistvenejše sestavne dele svojega življenja, kot so bivanjska resnica, duhovna rast, ponos, pokončna narodna drža in vrednote, ki so jih podedovali od prednikov. (Detela, 1984: 51)

TAM VEČNO BOM DOMA

*Grenak tujine sem odrezal kruh,
zavil ga v culo varanih spoznanj,
da z njo se sonca lačni potepuh
otresem mladih in brezglavih sanj.*

*Zdaj sem le novih, praznih dni berač,
ki je na tujem pragu obsedel
in v stran potisnjeni gostač,
brez sonca v kotu tih in onemel.*

*Ko nekega se dne morda umirim,
otresem sanj se in srca želja,
na pot do tebe, Dobri, pohitim,
si najdem kot, kjer večno bom doma ...*

(Marjan Jakopič)

NE ČAKAJ POMLADI!

*Tam daleč, kraj morja, slovenski je raj!
V tujini mi vsak dan je težje in huje.
Priklenjen za vedno ostal bom na tuje?
Še videl Ljubljano bom, rojstni moj kraj?*

*Ne čakaj pomladi, ne čakaj na maj!
Usoda življenja tako ukazuje,
ko v ognju trpljenja na tujem me kuje.
A moje srce si želi nazaj!*

*Če božja je volja tako odločila,
da zadnja mi ura na tujem bo bila,
uklanjam ponižno se ji že sedaj.*

*Ob smrti pa želja mi bo še prav mila,
naj duša bi moja to milost dobila,
da videla dom bi na poti v raj!*

(Janez Kačar)

Vedno znova se je h grenki domovinski tematiki vračal tudi Rafko Vodeb. V spodnji pesmi lahko zaznamo delček idealizirane podobe domovine pred prihodom komunizma, ko se je še predajal spominom domačnosti. Kasneje se je skušal temu mitu o izgubljenem izogniti. V spremni besedi svoje prve pesniške zbirke *Kam potujejo oblaki* je celo zapisal: »Pesnik in duhovnik ni nikoli brezdomec: širni svet mu je domovina.«, a ob naslednji pesmi takšnemu mišljenju še nismo priča.

ŽALOSTNO PISMO

*Oni dan ob morju sem se spomnil nate.
(Valovi so me bičali v obraz.)
In sem te videl, ko si z mize
posméknila drobtinice v predpasnik.*

*Veš, trd je tuji kruh
in grenka kaplja
in bridka misel,
da se vse v preteklost staplja,
da bo na koncu vse samo spomin.*

(Rafko Vodeb)

V sledeči pesmi avtor opisuje trenutke in kraje, kjer prebira pisma svojih najdražjih, poslana iz domovine. Med branjem si vse živo predstavlja, kot bi bil z njimi na drugem koncu sveta. V samotni pušči med kamenjem in suhimi kaktusi daleč v ameriški samoti svoje prijatelje in družino najbolj začuti.

SONORA

*Tvoja pisma, domovina, hodim brat
v kraje suhih trav,
v daljno puščo,
med kamenje,
kjer samo žarno nebo prekriva vse
in ni videti ničesar drugega.
Tja hodim s pismi prijateljev in domačih,
kot bi šel z njimi domov.
Tamkaj, v tišini peska in suhih kaktusov
zaslišim glasno zveneče utripe svojih ljudi
in takrat gre tvoj glas, domovina, preko mene -
v ameriški samoti
te začutim kot bi te nikjer drugje.*

(France Papež)

Narodnostno čustvo je skozi leta začelo dobivati nove oblike. Občutek etnične pripadnosti slovenskih izseljencev se je skozi različne generacije spreminjal in dosegal različne stopnje, kar je vidno tudi v naslednji pesmi, kjer se je avtor že sprijaznil z usodo in začutil možnost, da ponovno zaživi. Srce se je kljub pomanjkanju urejenih življenjskih poti udomačilo ob občutenju resnične ljubezni.

TUJINA

/.../

*Nepoznana zemlja more biti prav tako dobra za sejanje
in tudi ravnina more biti lepa.
Vse vrvenje izrednih, skrbno zgrajenih podob,
ki se lahko v trenutku zamešajo in izginejo,
je mogoče preboleti in uporabiti celo za umirjenje.
Srce se udomači v kateremkoli položaju,
ob pomanjkanju urejenih poti in zvez,
samo da čuti možnost za resnično ljubezen
in za pravilno toploto, ki je dana.
Polnost in moč sonca, veličina kraja in zidovi
so temelj in pravilna znamenja.
Vse to življenje vodi v končno domačnost.*

(France Papež)

Optimistično naravnane pesmi, ki so povezane z domovinsko tematiko, se redko pojavijo. Zgornja je le ena izmed izjem, ki jih lahko izpostavimo, ko prebiramo ciklus pesmi v mnogih letih izhajanja revije *Meddobje*. V tem poglavju sem obravnavala samo izvirno slovensko poezijo, vendar pa je zanimiva ugotovitev, da so o domovinski tematiki in domotožju pisali tudi pesniki mlajših generacij slovenskih izseljencev. Čeprav jih večina piše le še v španskem jeziku in so njihove pesmi prevedene v slovenščino, so tematike slovenstva, domotožja in občutje slovenske pripadnosti še vedno močno zastopana tema v njihovi poeziji.

JUŽNA AMERIKA

*Z domotožjem sem slišal govoriti
tistega, ki je hodil po teh ulicah
in poslušal tange tistega,
ki jih je plesal.*

*In o njih, ki so prišli,
da bi si naredili Ameriko,
nisem nikoli več slišal:
grenki mate jih je pogoltnil.*

(Borut Aleksander Rebozov, prevedel Branko Rebozov)

6.3 Zastopanost slovenskih izseljenskih pesnikov po državah

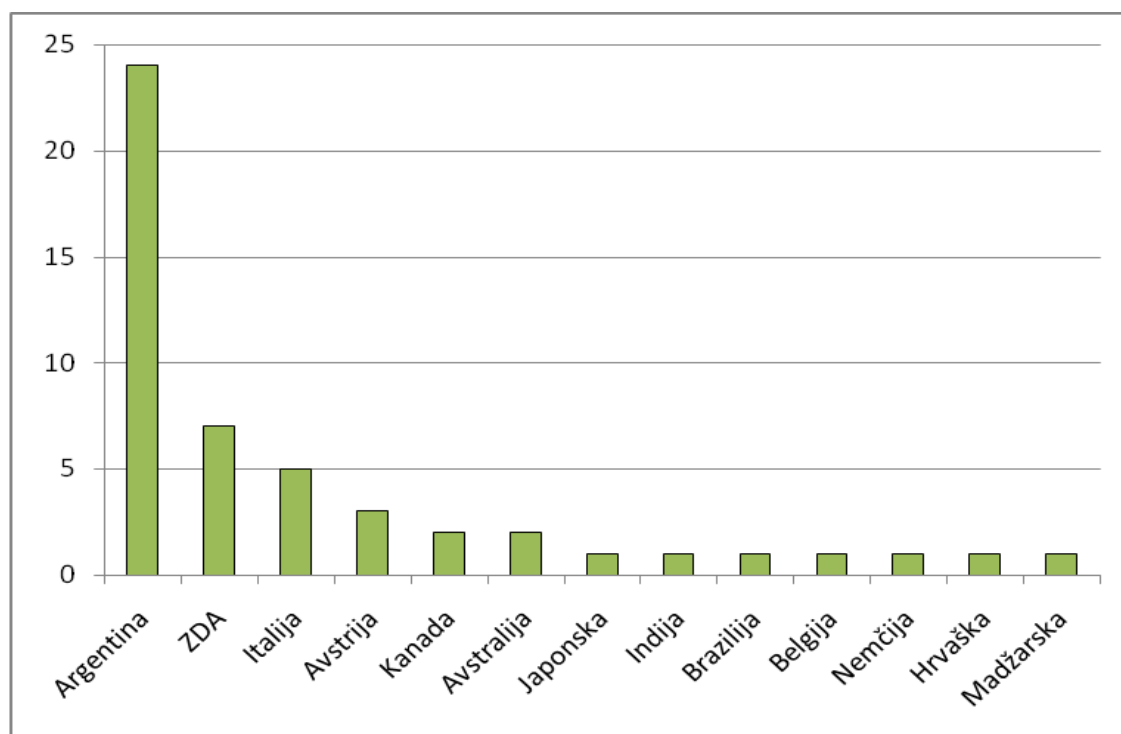
Ker so se slovenski izseljenci razselili po vsem svetu, bom v nadaljevanju ugotavljala, v katerih državah živi največ pesnikov, ki so sodelovali z revijo *Meddobje*. Pri analizi, koliko avtorjev živi v posamezni državi (ne glede na kontinent), sem upoštevala državo, kjer je avtor živel nazadnje. Kar nekaj je namreč takšnih, ki so se selili po svetu in najprej živeli v evropskem izseljenstvu, kasneje pa so se po sili razmer preselili v Južno, Severno Ameriko ali celo Azijo. V tem primeru sem za njihovo državo bivanja določila npr. Argentino in ne Avstrije.

Na tem mestu je treba poudariti, da sem v analizo uvrstila le avtorje, ki so pisali pesmi v slovenskem jeziku. Ali so jih pisali tudi v španskem, za zdaj ni pomembno. Tisti avtorji, ki so pesmi pisali le v španščini, v to analizo niso bili vključeni, kljub temu da obstajajo prevodi njihovih del v slovenski jezik.

Nekateri avtorji so svoje pesniške prispevke za *Meddobje* pošiljali kar iz domovine Slovenije. Takšnih ni veliko, naštela sem jih sedem, njihov izkupiček pesmi pa je 39. Vendar pa so v množici vseh avtorjev tudi trije, ki jih nisem uspela z gotovostjo umestiti med nobeno od držav zaradi negotovih podatkov oziroma zaradi tega, ker so bili razpoložljivi podatki zastareli ali bistveno preskopi.

Ob pogledu na *Graf 3* lahko z gotovostjo trdim, da največ izseljenskih piscev slovenske verzifikacije živi (ali pa je živel) v Buenos Airesu v Argentini. To seveda ni naključje, saj dejstvo, da je revija nastala in izhajala prav tam, pove veliko. Ravno zaradi tega so bili pesniki v Argentini z revijo bolj povezani, aktivneje in množičneje so sodelovali pri njenem razvoju in se več vključevali v dejavnosti, povezane z revijo. Ker so zaradi neugodnih zgodovinskih okoliščin še močneje občutili pripadnost slovenskemu narodu, so se trudili ohranjati slovenski jezik in kulturo v tuji državi. To je izseljencem v Argentini uspelo najboljše, k temu pa je poleg argentinske odprtosti drugim kulturam pripomogla prav njihova množičnost in organiziranost.

Graf 3: Zastopanost slovenskih izseljenskih pesnikov po državah

Kot je vidno v *Grafu 3*, je 24 slovenskih avtorjev pesmi, tj. natanko 40 % vseh, za svojo državo bivanja izbralo Argentino. Tja so se preselili v vojnem ali povojnem času, veliko jih je ostalo za vedno in književno ustvarjajo že njihovi potomci, nekaj pa se jih je pred smrtjo vrnilo v Slovenijo. Malo manj množično so zastopane Združene države Amerike na drugem mestu, kjer živi sedem slovenskih pesnikov. Pet pesnikov živi v Italiji, trije v Avstriji ter po dva v Kanadi in Avstraliji. V evropskem izseljenstvu in zamejstvu v Belgiji, Nemčiji, na Hrvaškem in Madžarskem živi po en slovenski pesnik oz. pesnica, prav toliko pa se jih je odločilo za malo bolj eksotično okolje Indije, Brazilijske in Japonske.

Razlogov, zakaj so se omenjeni ljudje po prisilnem begu iz domovine in taborišč odločali za točno določeno državo, je več. Naj navedem samo nekatere:

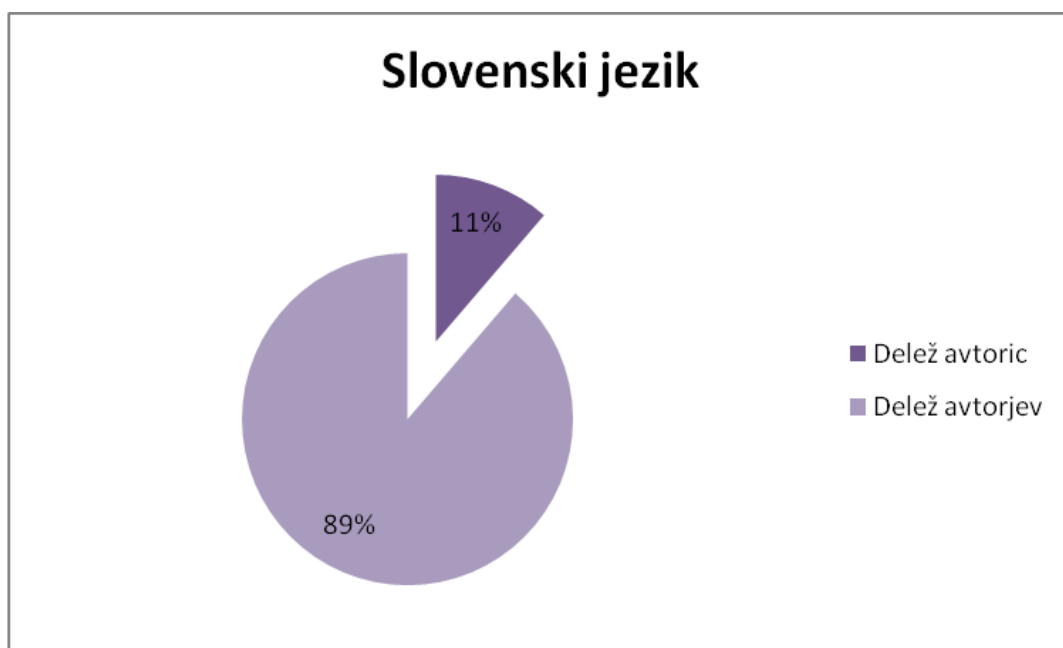
- v državi, kamor so se priselili, so imeli že sorodnike ali znance;
- dobro gospodarsko stanje v državi emigracije in politika, odprta za tujce;
- preselitev zaradi dela v misijonu.

6.4 Delež avtoric poezije v primerjavi z avtorji

Na prvi pogled je slovenska izseljenska literarna žetev odraz moške volje, kar je v skladu s svetovnimi zgodovinskimi danostmi nasploh. Kljub vsem konvencijam in omejitvam pa se je v zadnjih nekaj desetletjih stanje spremenilo in se vedno intenzivneje odraža tudi ženska literarna ustvarjalnost. Tako je med izseljenskimi pisci izvirno slovenske poezije v reviji *Meddobje* tudi nekaj avtoric, ki so prispevale pomemben delež k slovenski literaturi.

Pri analizi sem avtorje in avtorice razdelila na dva dela, in sicer na tiste, ki so pisali/-e v slovenskem jeziku, in ostale, ki so pisali/-e v španskem jeziku. Rezultati se glede na jezik, v katerem so pisali/-e, močno razlikujejo.

Graf 4: Delež avtoric v primerjavi z avtorji, ki so pisali/-e v slovenskem jeziku

Če se najprej omejimo na pisce poezije v slovenskem jeziku, je delež avtoric med njimi majhen. Od skupno 53 pesnikov je žensk le šest, kar znaša 11 % celotnega števila. Kljub maloštevilčnosti pa so nam te avtorice dale skupno 127 v *Meddobju* objavljenih pesmi, kar znaša skoraj 15 % vse objavljene poezije v slovenskem jeziku. Največ pesmi sta objavili Milena Merlak-Detela (49) in Milena Šoukal (40), ki sta pravzaprav vodilni izseljenski ustvarjalki, takoj za njima pa se je uvrstila Dolores M. Terseglav (31).

Po ugotovljenem deležu žensk, ki so pisale v slovenskem jeziku, sem se osredotočila še na pisce pesmi v španskem jeziku. Teh pesnikov je bistveno manj kot prejšnjih, kar je logično, saj je revija slovenska in kljub temu, da izhaja v Argentini, se že od vsega začetka trudi ohranjati slovenstvo na vseh področjih. Res pa je, da se v zadnjih letih pojavlja več pesnikov, ki pišejo v obeh oziroma samo v španskem jeziku. To razmerje med rabo obeh jezikov bom podrobneje preučila v naslednjem poglavju.

Vseh pesnikov, ki so vključno do leta 2010 objavili svoje pesmi v reviji *Meddobje* v španskem jeziku, je samo šest. Med njimi so tri ženske in trije moški, delež obeh je tako enakovrednih 50 %. Ženske so skupno prispevale 29 pesmi, največ od njih Erika Lidija Poglajen (24), kar je skupno še vedno malo več, kot so prispevali moški (26 pesmi).

Pri večini objav je poleg španskega izvirnika podan tudi prevod v slovenščini. Avtorice Ane Victorie Ličen nisem mogla všteti v analizo, ker je pisala izvirno v španskem jeziku, v reviji pa je objavljen le prevod njenih pesmi, ki jih je v slovenščino prevedel Vinko Rode. Avtorji, ki pišejo le v španskem jeziku, njihove pesmi pa v slovenščino prevede nekdo drug, so začeli v reviji *Meddobje* objavljati z letom 1998, z leti pa se njihov delež povečuje.

Če tako primerjamo delež poezije žensk v španskem jeziku (53 %) v primerjavi z moškimi (47 %), so avtorice aktivnejše od avtorjev, kar je posledica občutno zmanjšanega moškega ustvarjanja v španščini v primerjavi s slovenščino. Kot kaže, so ženske bolj odprte za ustvarjanje v drugih jezikih, kar se je pokazalo v slovenskem prostoru že v 19. stoletju v situaciji z nemščino. Prej omenjene avtorice so prav tako prehitele pesnice, ki so ustvarjale v slovenskem jeziku (15 %). Ker pa je pesnic, ki so pisale v slovenskem jeziku, enkrat več kot tistih, ki so pisale v španskem, je delež pesmi na eno avtorico veliko večji pri prvih (21,2 : 9,7 pesmi na avtorico). Težko bi torej rekli, da so špansko pišoče pesnice produktivnejše, se pa pozna neverjetno velik upad pesnikov in njihovih del skozi leta, ko je začela slovenščino izpodrivati španščina.

6.5 Razmerje med deležem slovenskega in španskega jezika

Eden od namenov te diplomske naloge je ugotoviti, kako se spreminja razmerje med rabo slovenskega in španskega jezika v poeziji v *Meddobju* oz. ali se ta z leti nagiba v prid španščini. Če upoštevamo dejstvo, da je največ slovenskih izseljenskih piscev nastanjenih v španskem okolju v Argentini, kjer imajo že dve ali tri generacije potomcev, ki so se močno ali popolnoma asimilirali v tuje okolje, potem lahko predvidevamo, da je med njimi raba španskega jezika že močno zakoreninjena.

Slovenci v Argentini so kljub veliki oddaljenosti in izoliranosti od matične domovine uspeli izredno dolgo ohraniti slovensko narodnostno identiteto in slovenski jezik, ki so ga uspešno prenašali na potomce. Slovenščina je v tej skupnosti zavzemala zelo pomemben položaj, saj je predstavljala najpristnejši izraz pripadnosti slovenskemu narodu. Prva generacija izseljencev se je slovenščine naučila v Sloveniji in je tako stopnja znanja pri njih najvišja. Ker so delovali kot zaprta skupnost in se branili zunanjih jezikovnih vplivov, so španščino uporabljali le v komunikaciji s prevladujočo družbo. (Ban, Špelko, 2006: 71–74)

Pripadniki prve generacije izseljencev so se praviloma poročali med seboj znotraj skupnosti, kar je pripomoglo k dejstvu, da je bila primarna socializacija njihovih potomcev večinoma slovenska. Otroci so prvič slišali španščino šele ob vstopu v šolo, sledila pa je dvojna socializacija, saj so otroci poleg argentinskih šol obiskovali tudi sobotno slovensko šolo in verouk, maše v slovenskem jeziku, slovenske kulturne, športne in druge prireditve ter se družili s slovenskimi vrstniki. Uspelo jim je ohraniti knjižno slovenščino, vendar pa bi se ta Slovincem v domovini zaradi izoliranosti in 50-letnega stika s španskim jezikom zdela rahlo spremenjena in že malo arhaična. Veliko govorcev je ohranilo tudi narečno obarvanost svojega jezika. (Ban, Špelko, 2006: 74)

Pri tretji generaciji slovenskih izseljencev se v času njihove primarne socializacije že kaže večji vpliv dominantne argentinske kulture. K temu znatno prispevajo mediji, kar se kaže tudi v zmanjšani rabi slovenščine med ljudmi. Večina jih še vedno zna in govori slovensko, za kar so zaslužni starši, medtem ko se v društvih med seboj pogovarjajo kar v španščini. V primeru druge in tretje generacije niti ne moremo več govoriti o ohranjenih narečnih značilnostih kot pri prvi generaciji, zanje je značilen poenoten govor, ki je zaradi vpliva španskega jezika zelo melodičen. (Ban, Špelko, 2006: 75)

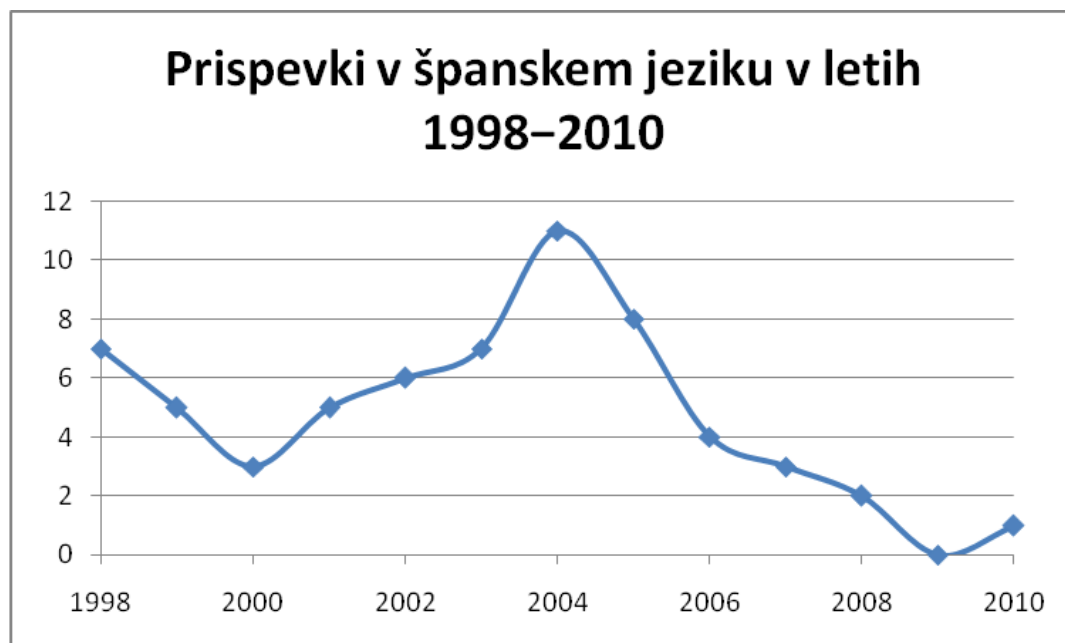
Zgornje ugotovitve glede rabe španskega jezika med Slovenci v Argentini bom primerjala s svojimi izsledki, ki so nastali na podlagi analize, v kateri sem opazovala pogostost uporabe španščine v primerjavi s slovenščino in poskušala ugotoviti, kako se spreminja razmerje med rabo enega in drugega jezika skozi vsa leta izhajanja revije ter kdaj se tehtnica prevesi v prid španščini.

Ob natančnem pregledu pesniškega gradiva revije *Meddobje* se pokaže, da avtorji skoraj dvajset let španskega jezika za pisanje pesmi sploh niso uporabljali. To le potrjuje, da je prva generacija slovenskih izseljencev zvesto uporabljala materni jezik in se ga trudila ohranjati. V slovenščini so objavljene pesmi, prav tako tudi vsi prozni in ostali prispevki. V španščini je začel šele leta 1970 objavljati uvodne misli France Papež, leta 1972 je dodal še posamezne pesmi in je tako poleg Vinka Rodeta, Tineta Debeljaka in Pavla Štruklja eden redkih, ki so takrat objavljali v obeh jezikih.

Od 70. let pa vse do leta 1990 so se pojavljale posamezne objave pesmi v španskem jeziku, vendar pride do večjega razmaha španščine šele okoli leta 1993, ko Gregor Papež prispeva svoja dela v vse nadaljnje letnike revije. Z objavami v španščini so mu počasi sledili še Elisabeth Milharčič, Angela Cukjati, Borut Aleksander Rebozov in Monica Slavič. Večina od njih piše le v španščini, kar lahko razumemo tudi kot pokazatelj, da je to edini jezik, ki ga obvladajo ali se v njem počutijo bolj lagodno zaradi negotovosti ob rabi slovenščine. Slednji pripadajo mlajši (drugi ali večinoma že tretji) generaciji slovenskih izseljencev.

Najbolj množično zastopan je bil španski jezik od leta 1998 dalje, ko se je zanj namesto ali poleg slovenščine odločilo deset avtorjev, ki so skupaj prispevali kar 62 pesniških prispevkov. V tem času se v reviji pojavi tudi nov način objavljanja pesmi. Če se prej pesmi v španskem jeziku skoraj niso objavljale oz. so se objavljale večinoma le izvirno slovenske, je prišlo z leti v navado objavljanje tako izvirnika kot prevoda. Tako se je najprej objavila pesem v španščini in takoj za njo prevod pesmi v slovenščini. Avtor prevoda in izvirnika ponavadi ni ena in ista oseba, v slovenščino prevajajo pisci, ki so bolj vešči slovenščine in spretni v prevajanju, pojavi pa se tudi kakšen primer, ko delo prevedejo skupaj s pomočjo avtorja originala. Največ prevodov iz španščine v slovenščino, objavljenih v reviji *Meddobje*, sta opravila Branko Rebozov (blizu 70), ki je prevajal predvsem pesmi Erike Lidije Poglajen in Boruta Aleksandra Rebozova, ter Vinko Rode (več kot 20 prevodov), ki je največ svojega dela posvetil pesmim Gregorja Papeža.

Graf 5: Število pesniških prispevkov v španskem jeziku po posameznih letih

V zgornjem *Grafu 5*, ki prikazuje število pesniških prispevkov v španskem jeziku od leta 1998 do 2010, je vidno nihanje pri številu objav skozi leta in velik vzpon v letu 2004. Za to ni posebnega vzroka, saj so tudi to leto objavili svoja dela v španščini trije avtorji tako kot že nekaj let prej in rezultat ni povezan z morebitno večjo zastopanostjo. Izrazit padec v letih 2009 in 2010 pa si lahko razlagamo tudi kot posledico manj obsežnih številke revije. Tako so v letu 2009 skupaj izšle štiri številke revije, ki je imela tokrat več kot 50 ali 60 strani manj, kot so jih imele številke pred njo. V letu 2010 pa sta izšli le še dve številki revije, tako da se je tokrat število strani od leta poprej še razpolovilo, kar je lahko vzrok za manjše število objav nasploh in posledično tudi pesniških prispevkov v španskem jeziku.

Vsekakor lahko z gotovostjo trdimo, da je uporaba španščine med slovenskimi pesniki skozi leta skokovito narasla. Opazna prelomnica se pojavi leta 1998, to pa je tudi obdobje, ko začnejo svoja dela objavljati pripadniki mlajših generacij, ki pa, kot smo že ugotovili, slovenskega jezika ne obvladajo dovolj ali pa ga sploh ne obvladajo. Tako je od leta 1998 v *Meddobju* izšlo 132 pesmi v slovenskem jeziku in 62 pesmi v španskem jeziku (v seštevek prevodi niso všteti). Da je slovenščina v tolikšni meri še prisotna, igrajo pomembno vlogo pripadniki prve generacije Vladimir Kos, Milena Merlak-Detela in Lev Detela, ki so prispevali več kot polovico pesmi v slovenščini, ter nekateri pesniki iz druge generacije. Kljub rezultatom pa nas lahko upravičeno skrbi za prihodnost slovenskega jezika med izseljenci.

7 Sklep

Problematika preseljevanja se drži slovenskega naroda že od vsega začetka njegovega obstoja. Razlogi za to so se skozi zgodovino spreminjali, izseljence slovenske politične emigracije pa je najbolj zaznamovala vpletenost v bratomorno vojno med leti 1941–45 in nasprotovanje obstoječemu komunističnemu režimu. Večina slovenskih izseljencev se je dokončno nastanila v Argentini, kjer so kmalu po prihodu ustanovili več pomembnih kulturnih ustanov in začeli živeti organizirano kulturno življenje.

Osrednje kulturno društvo slovenskih emigrantov s sedežem v Buenos Airesu, Slovenska kulturna akcija, je začelo leta 1954 izdajati revijo *Meddobje*, v kateri so objavljali svoja dela številni slovenski izseljenski pesniki in pisatelji. S svojim delom so širili in ohranjali slovensko literaturo in kulturo ter na takšen način vzdrževali slovenskost. Kot skupina so se ohranili zaradi dobre organiziranosti, časovne in prostorske strnjenosti njihove naselitve, visoke izobraženosti, dobrih pogojev za vstop v državo ter introvertiranosti skupnosti.

V reviji *Meddobje* je v obravnavanih letih izhajanja revije (1954–2010) objavilo svoje pesniške prispevke v slovenskem jeziku 60 izseljenskih pesnikov, ki so revijo skupno obogatili za 849 pesmi. Med vsemi jih je daleč največ objavil Vladimir Kos, ki je v slovensko književnost vnesel japonski pesniški obliki *tánko* in *haiku*, s katerima je naslikal podobe tamkajšnjega življenja in kulture. Pesniki, ki po številčnosti objav sledijo Kosu, so France Papež, Milena Merlak-Detela, Lev Detela, Milena Šoukal, Dolores M. Terseglav, Vinko Žitnik, Karel Rakovec, Humbert Pribac, Karel Mauser, Rafko Vodeb, Marjan Jakopič idr.

Slovenska politična emigracija se od prejšnjih valov slovenskih izseljencev razlikuje po visoki stopnji izobraženosti. Kar nekaj pesnikov *Meddobja* je končalo študij na univerzi, med njimi pa so tudi takšni, ki so univerzitetno izobraženih na več področjih. Posledično je njihovo poznavanje literarnih sredstev in tehnik bistveno večje kot pri generacijah poprej, literarna vrednost njihovih del pa na veliko višjem nivoju. Izobraženci so predstavljali gonilno silo slovenskega kulturnega, političnega in znanstvenega delovanja.

Spomini na dogodke med in po vojni, na prisilen beg iz domovine in naselitev v tujem okolju so po več kot polstoletnem življenju onstran oceanov še vedno živi. Vsebina poezije v

Meddobju je odraz vseh teh dogodkov, ki so na pesnikih pustili neizbrisen pečat. V svojih delih idealistično opisujejo domače okolje in prelepo naravo, ki jim služi kot neke vrste uteha, pesmi pa v veliki meri preveva hrepenenje po domovini, ki ga ni mogoče preseči. Prav vera pa je bila tista, ki je ohranila v teh ljudeh upanje v lepšo prihodnost in jim omogočila obstanek v še tako ekstremnih življenjskih okoliščinah.

Čeprav je slovenska izseljenska literarna žetev na prvi pogled odraz moške volje, se v zadnjih nekaj desetletjih vedno intenzivneje odraža tudi ženska literarna ustvarjalnost. Vodilni izseljenski ustvarjalki sta brez dvoma Milena Merlak-Detela in Milena Šoukal, ki sta pustili pomemben pečat tudi v reviji *Meddobje*. Medtem ko pri pisanju pesmi v slovenskem jeziku številčno prednjačijo moški in njihova poezija, zavzemajo ženske pri pisanju v španskem jeziku enakovreden delež, po obsegu del pa moške celo presegajo.

Nadaljevanje pesniške tradicije med slovenskimi izseljenci je zaznamovala povečana raba španskega jezika. Pripadniki mlajših generacij večinoma ne obvladajo slovenskega jezika na ravni, ki bi jim omogočala kompetentno izražanje, zato se raje zatekajo k španščini. Do večjega razmaha španskega jezika je prišlo okoli leta 1993, ko je Gregor Papež prispeval svoja dela v vse nadaljnje letnike revije. Z objavami v tem jeziku so mu počasi sledili Elisabeth Milharčič, Angela Cukjati, Borut Aleksander Rebozov in Monica Slavič. Prisotnost slovenščine v argentinskem okolju vzdržujejo predvsem pripadniki prve generacije slovenskih izseljencev, kljub temu pa je uporaba španščine skozi leta skokovito narasla. Čeprav trenutni rezultati še niso povsem v prid španščini, pa nas lahko za prihodnost slovenskega jezika med slovenskimi izseljenci v Argentini upravičeno skrbi.

8 Literatura

Antologija slovenskega zdomskega pesništva. Zbrala in uredila Tine Debeljak in France Papež. Buenos Aires: SKA, 1980.

Avsenik Nabergoj, Irena: *Literarna kritika in esejistika v reviji Meddobje (1954)*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, magistrska naloga, 1998.

Ban, Janja in Špelko, Tina: Slovenska jezikovna skupnost v Argentini. *Jezik in slovstvo*. Letnik 51 (2006), št. 3–4. 71–84.

Bratina, Lojze in Pibernik, France: Truhlar, Vladimir. *Enciklopedija Slovenije*, 13.

Brumen, Vinko: Naš izseljenski tu in sedaj. *Meddobje*. Letnik 11, št. 3 (1970). 182–210.

Debeljak, Tine: Panorama slovenskih leposlovnih ustvarjalcev v emigraciji. *Koledar Svobodne Slovenije (1955)*. 228–244.

Detela, Lev: Problem kulturnega ustvarjanja v našem času. *Meddobje*. Letnik 11, št. 1 (1970). 77–79.

— — : Idejno-estetske in razvojne razsežnosti slovenskega zdomskega ustvarjanja. *Meddobje*. Letnik 20, št. 1–2 (1984). 50–68.

— — : Literarni kažipoti (V): Mit izgubljenega – problem izkoreninjenosti ob prilagoditvi novemu življenjskemu prostoru na nekaterih primerih iz slovenske zdomske književnosti. *Meddobje*. Letnik 29, št. 3–4 (1995). 311–320.

Digitalna knjižnica Slovenije (dLib.si):

<http://www.dlib.si/results/?query='keywords%3dmeddobje'&pageSize=25>

Glušič, Helga: Slovenski jezik. *Značilnosti kulturnega delovanja slovenske izseljenske skupnosti v Argentini*. Opole: Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej, 1998. 273–82.

Grabljevec, Sabina: *Proza prvih desetih letnikov revije Meddobje*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, diplomsko delo, 2005.

Jenštrle, Marko: Meddobje. *Enciklopedija Slovenije*, 7.

Kermauner, Taras: *Slovenski čudež v Argentini: trilogija*. Ljubljana: SKA, 1992.

— — : *Dramatika slovenske politične emigracije (knj. 1, 6, 7)*. Ljubljana: Slovenski gledališki muzej, 1997.

Koderman, Darinka: *Marijan Marolt kot pripovednik*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, diplomsko delo, 1993.

Kremžar-Rožanc, Veronika: Zapiski k naselitvi Slovencev v Argentini. *Meddobje*. Letnik 25, št. 3–4 (1990). 259–272.

Mislej, Irene: Kulturno ustvarjanje Slovencev v Južni Ameriki. *Kulturna zgodovina Slovencev v Južni Ameriki*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 1995.

— — : Slovenska kulturna akcija. *Enciklopedija Slovenije*, 11.

Peserl, Metka: Duhovnost v literaturi. *Meddobje*. Letnik 41, št. 3–4 (2007). 215–233.

Pibernik, France: Vodeb, Rafko Mihael. *Enciklopedija Slovenije*, 14.

Pod Južnim križem: Antologija emigrantske proze 1945–1991. Pripravili Zora Tavčar, Helga Glušič in Martin Jevnikar. Celje: Mohorjeva družba, 1992.

Pogačnik, Jože: *Slovensko zamejsko in zdomsko slovstvo*. Trst: Zaliv, 1972.

— — : *Zgodovina slovenskega slovstva (8)*. Maribor: Obzorja, 1972.

Rot, Andrej: *Republika duhov: štiridesetletnica Slovenske kulturne akcije*. Ljubljana: DZS, 1994.

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, 2000. Spletna izdaja: <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>

To drevo na tujem raste: antologija slovenskega zdomskega pesništva zadnjih štiridesetih let. Izbral in uredil Ciril Bergles. Ljubljana: Aleph, 1990.

Vasle, Mirko: *Breve historia de la literatura eslovena*. Buenos Aires, 2003.

Vodeb, Rafko: *Kam potujejo oblaki*. Rim: Alma mater, 1953.

Žigon, Zvone: *Iz spomina v prihodnost: Slovenska politična emigracija v Argentini*. Ljubljana: Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU, 2001.

Žitnik, Janja: Književnost slovenskih izseljencev. *Slovensko izseljenstvo: zbornik ob 50-letnici Slovenske izseljenske matice*. Ljubljana: Filozofska fakulteta v Ljubljani, 2001. 77–88.

— — : *Razpoznavnost izseljenske književnosti*. Elektronski vir [2010]:
<http://www.airbeletrina.si/knjiga/e-branje-esej/2501>

9 Seznam grafov

<i>Graf 1:</i> Avtorji z največ pesniškimi prispevki v reviji <i>Meddobje</i>	22
<i>Graf 2:</i> Pridobljena izobrazba pesnikov revije <i>Meddobje</i>	23
<i>Graf 3:</i> Zastopanost slovenskih izseljenskih pesnikov po državah	37
<i>Graf 4:</i> Delež avtoric v primerjavi z avtorji, ki so pisali/-e v slovenskem jeziku	38
<i>Graf 5:</i> Število pesniških prispevkov v španskem jeziku po posameznih letih	42